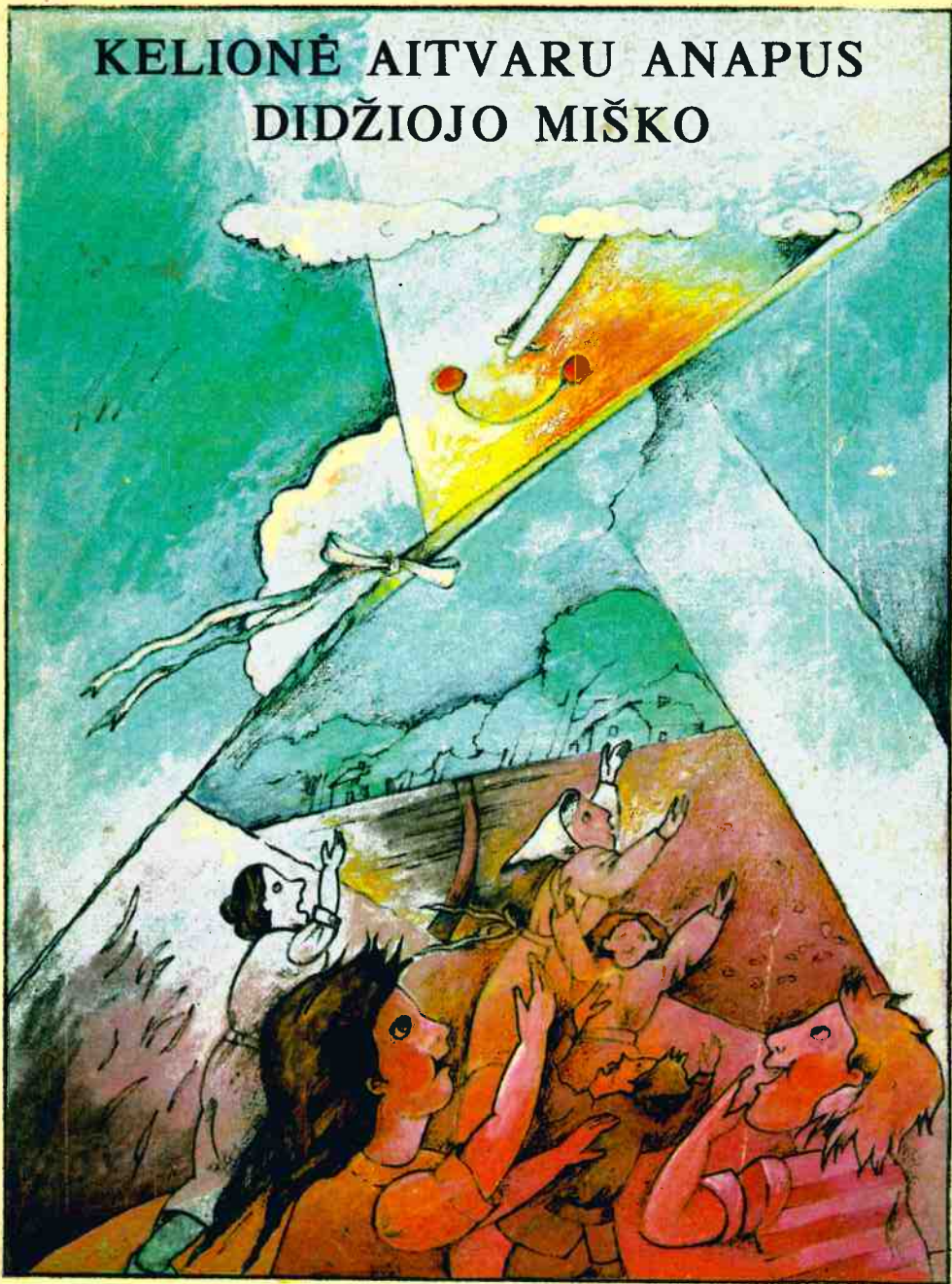

Romualdas Lankauskas

KELIONĖ AITVARU ANAPUS
DIDŽIOJO MIŠKO

Romualdas Lankauskas

KELIONĖ AITVARU ANAPUS
DIDŽIOJO MIŠKO

Apsakymai

VILNIUS „VYTURYS“ 1987

84L7-44

La249

Iliustravo
ELVYRA KRIAUČIŪNAITĖ

4803390201—054
L ————— 91—87
M856(08)—87

© Iliustracijos, kūriniai,
turinyje pažymėti *,
leidykla „Vyturys“, 1987

BAISUSIS PLĒŠIKAS ALOYZAS

Aloyzo suolas buvo tuščias.

— Kur jis dingo? — kreipėsi mokytoja į klasę.

Vaikai tylėdami dairėsi aplinkui. Nė vienas negalėjo pasakyti, kas atsitiko Aloyzui. Jau kelinta diena jo nėra klasėje.

— Arūnai!

Arūnas atsistojo. Berniukas sėdėjo su Aloyzu viename suole, todėl jis turėjo geriausiai viską žinoti.

— Kodėl Aloyzas nelanko mokyklos? Gal jis susirgo?

— Ne, jis visiškai sveikas,— atrėžė Arūnas.— Aš vakar jį mačiau. Jis buvo pasislėpęs už kiosko ir parodė man kumštį.

Mokytoja nustebė:

— Už ką jis tau grasė? Jūs gi neblogai sugyvenote.

— Aną savaitę nedaviau jam nusirašyti aritmetikos, ir jis baisiai užpyko. Jis sako, kad man dabar bus blogai.

Arūnas nuleido galvą. Maži juokai, jeigu Aloyzas taps jo priešu. Aloyzo bijojo visa klasė, nes jis buvo stipresnis ir už Arūną, o kiti berniukai nedrįso nė bandyti su juo savo jėgų; Aloyzas galėjo kam tinkamas suduoti į nosį sprigtą. Jis buvo bepradėjęs galvoti, kad jo visi turi klausyti kaip kokio garsaus vado. O jeigu Aloyzas pagrūmojo Arūnui, tai nieko gero nevertėjo laukti.

— Ir jis dar pasakė, kad nelankys mokyklos...— pridūrė Arūnas.

— Sėskis,— tarė mokytoja.— Aš pati pasikalbėsiu su Aloyzu.

Neramūs klasės spėliojimai greitai pasitvirtino. Gatvių sankryžoje stovėjo du kioskai. Viename buvo pardavinėjamos knygos, sąsiuviniai, plunksnos ir daugybė kitokių dalykų, be kurių negali apsieiti moksleivis; antrame kioske stora raudon-skruostė moteris prekiaavo saldainiais ir meduoliais.

Pertraukos metu Rita, labai mėgstanti saldumynus (net vienas dantis jai buvo išgedęs nuo čiulpimo), nubėgo nusipirkti saldainių. Ir kaip tik tuo metu gatvėje pasigirdo riksmas. O po kelių minučių pasirodė išsigandusi Rita.

Jos veidu gausiai plūdo ašaros.

— Kas atsitiko? — apspito ją vaikai.

Rita negalėjo kalbėti, nes jai trukdė kūkčiojimas. Pagaliau, truputį apmirusi, ji ėmė pasakoti:

— Aš nusipirkau šimtą gramų šaltmėtinių. Jie labai skanūs. O už kiosko

tupėjo Aloyzas. Staiga kad šoks ant manęs... Atiduok saldinius, sako. Aš jam parodžiau liežuvį ir pasileidau bėgti. O jis pasivijo mane... skaudžiai užlaužė rankas... ir visus saldinius pasigrobė... Begėdis toks...

Rita vėl pravirko.

— Aš sakiau, kad Aloyzas baisus žmogus,— tarė Ritos draugė Živilė, maža šlakuota mergytė, nors nebuvo taip sakiusi.

Žinia greitai aplėkė klasę. Niekas iš Aloyzo tokio bjauraus poelgio nesitikėjo, todėl spėliojo, kas jam bus šovę į galvą. Daugelis manė, kad Aloyzas šiaip sau kvailioja. Bet kitą pertrauką klasę sujaudino naujas įvykis. Tadas, tas pats, kuris sėdi pirmame suole, pirko prie kiosko plunksnų. Aloyzas užpuolė jį ir atėmė visas kapeikas.

Tadas papasakojo ir dar keistesnių dalykų. Aloyzas vadinęs save plėšiku. Jis pareiškęs, kad nesitrauks iš vietos, kol nebus nusiaubęs visos apylinkės, ir įves tokią tvarką, kad visi turės jo klausyti.

Živilė nuogaustaudama sumirksėjo šviesiom blakstienom:

— Taip ir pasakė?

— Manai, aš meluosiu,— pasipūtė Tadas.— O mergaitėms Aloyzas žadėjo nukirpti plaukus...

— O ką apie mane šnekėjo? — neiškentė Arūnas.

Tadas galvojo, kaip čia labiau įgašdinus Arūną.

— Jis pasakė, kad draudžia tau vaikščioti pro kioską, jeigu tu nenori likti be ausų.

Arūnas pasijuto įžeistas.

— Dar pažiūrėsim, katras pirmas liks be ausų. Tegu jis per daug neišivaizdina.

Arūnas tuos žodžius pasakė garsiai, kad girdėtų aplinkui stovį vaikai. Labai klysta tie, kurie mano jį bijantį Aloyzo. Ne toks žmogus Arūnas. Jis dar nė karto neišsigando, nebent tada, kai jį buvo užpuolęs medžioklinis kaimynų šuo.

Pamokos mokykloje baigėsi. Arūnas buvo drąsus, bet jautėsi labai nesmagiai. Netgi pradėjo dvejoti. Jeigu eis pro kioską, būtinai turės susidurti su Aloyzu. Jeigu pasuks kita gatve — mergaitės apšauks jį bailiu.

Pagaliau jis tvirtai pasiryžo eiti pro kioską. Kas bus, tegu būna, bet Aloyzui jis nenusileis.

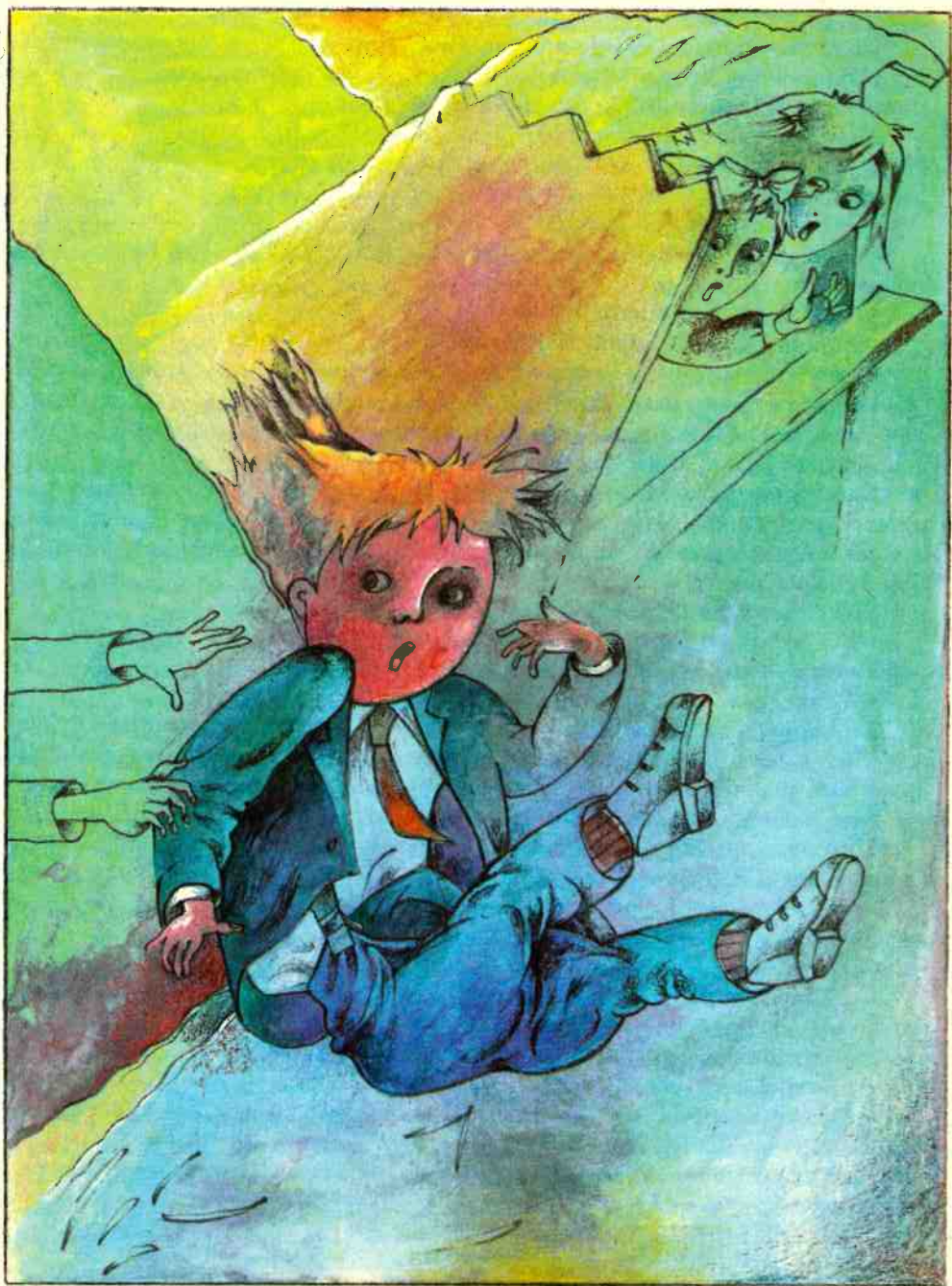
Arūnas susidėjo į portfelių knygas ir švilpaudamas, kad atrodytų šauniau, pa-traukė kiosko link. Jo akys įtemptai žiūrėjo į priekį, o ausys gaudė kiekvieną įtartina krebždesį. Juk bematant galėjo jį užpulti Aloyzas.

Arūnas jautė, kad pro tvoros plyšius, už kurios buvo pasislėpusi visa klasė, jį lydi smalsūs žvilgsniai.

Tadas, užsikoręs ant tvoros, riktelėjo jam įkandin:

— Tu nebijok! Jis nėra labai stiprus,— ir dingo patvoryje.

Prie kiosko nieko nebuvo. Arūnas lengviau atsikvėpė, tikėdamas, kad jam pasiseks laimingai išvengti susirėmimo.

Bet jis apsiriko.

Už gatvės posūkio pasirodė Aloyzas. Jis artėjo prie Arūno, laikydamas rankas ilgu, apsmukusių kelnių kišenėse, ir retkarčiais spjaudė pro petį.

Arūnui pakirto kojas. Jis sustojo ir ėmė laukti.

Aloyzas prisiartinio.

— Aš liečiau pasakyti, kad draudžiu tau čia vaikščioti,— Aloyzo balse skambėjo grasinimas.

— O aš noriu ir vaikščiosiu.

— Štai kaip...— Aloyzas žengė arčiau.— Palauk, aš tau kad dėsiu į mar-
mūžę.

Arūnas sugniaužė kumščius:

— Manai, aš tavęs bijau? Tiktai lįsk.

— Koks jis drąsus! — susižavėjusi sušnibždėjo Rita savo draugei Živilei. Jos abi buvo priplojusios nosis prie tvoros plyšių ir girdėjo visą pokalbį.

Tuo metu Aloyzas griebė Arūną už apikaklės, Arūnas bakstelėjo kumščiu Aloyzui į pilvą, ir jie smarkiai susikibo.

Aloyzas mokėjo visokiausių gudrybių. Jis taikėsi pakišti Arūnui koją ir par-
griauti jį žemėn. Bet Arūnas greitai suprato jo kėslą ir nesidavė išjudinamas iš vietos. Staiga Aloyzas paslydo, užmynęs arbūzo žievele, ir jie abu parvirtę volio-
josi kelio dulkėse.

Vaikai buvo įsitikinę, kad pergalė Arūno pusėje.

— Oi gerai! Oi gerai! — plojo delnais Rita, šokinėdama iš džiaugsmo.

Tadas vėl užsikorė ant tvoros ir laidė gerklę:

— Taip jam ir reikia! Duok jam, Arūnai!

Bet netikėtai kažkokiu būdu Aloyzas išsiritė į paviršių ir taip surietė Arūną, kad šis vos galėjo pajudėti. Arūnas piktai šnopavo. Aloyzo pirštai jam skaudžiai plėšė ausį. Iš nuoskaudos ir nevilties Arūnas griežė dantimis. Jis buvo nugalėtas.

Rita baisiai nusiminė. Tadas su praverta burna liko stypsoti ant tvoros.

Tuo metu pro šalį ėjo milicininkas. Jis pasilenkė prie peštukų, čiupo viena ranka Aloyzą ir pastatė jį priešais save.

— Kas tau leido muštis? — sugriaudė milicininkas, laikydamas Aloyzą už rankovės.

— Jis plėšikas! — suriko Tadas.

— Tikrai bausis plėšikas,— suspigo Rita. Ir sušnibždėjo savo draugei Živilei: — Dabar Aloyzą atiduos į teismą.

Tadas nusišaipė iš tokių Ritos žodžių:

— Kvailė! Jis gi visai mažas.

— Nieko nereikia, kad mažas,— tarė milicininkas.— Kas nusikalto, tą nu-
bausim.

Aloyzas nusigando. O jeigu kartais milicininkas tiesą sako? Tuomet jam gali būti striuka.

— Vadinasi, tu plėšikas? — paklausė milicininkas.

— Aš... ne... šiaip sau...— sulemeno Aloyzas.

— Vis vien, eisime su manimi.

Aloyzas ėmė verkšlenti. Ne, jis niekadės nėra buvęs plėšiku. Jis tiktai žaidžia... Milicininkui turbūt pagailo Aloyzo, nes jis paliko jį ramybėje. Tiktai nuėidamas pasakė:

— Žiūrėk tu man, kad daugiau nesipeštum!

Vaikai juokėsi iš Aloyzo. Kaip gražu buvo žiūrėti, kai jis žliumbė. Rita net įsidrąsino parodyti jam liežuvį.

Aloyzas timptelėjo aukštyn kelnes ir suriko:

— Na dabar pasisaugokit! O Arūnui sudaužysiu nosį! Skundikai!

Ir dingo už gatvės posūkio.

Vaikai išsiskirstė namo.

Arūnui tą dieną nesisekė mokytis. Kažkaip viskas susipynė galvoje: čia prieš akis iškyla grėsmingas Aloyzo veidas, čia žviegia kieme degla kaimynų kiaulė, kurią jis apšaudė iš svaidyklės ir gavo už tai geroką niuksą. Jis veltui prasėdėjo pavakarę prie knygu, apsiblausė, paniuro. Gal jam ir nereikėjo pyktis su Aloyzu?..

Aloyzas nesiliovė. Kitą dieną jis atėmė iš vienos mergaitės riestainį. Tada Arūnas klasės kertėje ėmė paslaptinai kuždėtis su berniukais. Apie ką jie ten kalbėjosi, Ritai nebuvo žinoma. Ji prislinko artyn, norėdama nugirsti nors keletą žodelių, bet ją nuvijo šalin.

Per geografijos pamoką Rita priešnekėjo mokytojai, kad Šiaurės poliuje yra krokodilų. Ji vos negavo dvejeta.

Po pamokų Arūnas patraukė įprastu keliu namo. Kaip ir anąkart, prie kiosko lūkuriavo Aloyzas. Jis pastojo Arūnui kelią.

— Leisk praeiti! — suriko Arūnas.

— Neleisiu!

— Leisk, sakau! Arba tau bus blogai.

— Gašdink ką nors kitą, tik ne mane. Aš nieko nebijau, supranti, ar ne? Aš esu paskutinis baisiųjų plėšikų palikuonis.

Berniukai, girdėdami Aloyzo žodžius, pratrūko juoktis. Kokia dešimtis jų buvo susėdę ant tvoros. Jie nekantraudami kažko laukė.

— Aloyzui galvoje varžtelis atsisuko! — suspigo Rita.

Aloyzas metė į jos pusę kupiną pykčio žvilgsnį. Iš jo drįsta tyčiotis. Jis tuojau parodys, ką gali.

Aloyzas šoko prie Arūno. Bet nespėjo nė kaip reikiant užsimoti: jį apspito būrys berniukų ir užlaužė jam rankas. Aloyzas spardėsi, blaškėsi, niršo. Viskas veltui! Jis buvo pagautas.

— Dabar mes tau gražinsim protą,— tarė Arūnas.

Pirmas sprigtą Aloyzui davė Arūnas. Paskiau iš eilės ėjo kiti vaikai ir spragėsė jam į nosį. Tokio pažeminimo Aloyzas nė sapnuote nesapnavo. Tai buvo klaiuku. Net Rita, ir ta drąsiai sudavė jam sprigtą. O jis nieko negalėjo jai padaryti, nes buvo tvirtai laikomas keliu berniukų. Jis niekada negalvojo, kad visa klasė

išvien gali eiti prieš jį. Aloyzą apėmė didelis graudulys. Jo nosis paraudo ir ėmė perštėti. Jis vos valdėsi, kad nepradėtų žliumbti.

Draugams pagailo Aloyzo. Pirmoji suabejojo Rita. Jos nuomone — bausmė esanti per žiauri. Juk Aloyzas nėra visai blogas žmogus. Ritai pritarė ir kiti. Tuomet Arūnas uždėjo Aloyzui ant galvos nukritusią kepurę ir paklausė:

— Būsi plėšikas, ar ne?

Aloyzas tyliai kūkčiojo:

— Aš joks plėšikas... Aš Aloyzas...

Kai jį paleido, jis greitai dingo už kiosko.

Taip baigėsi Aloyzo istorija. Buvo, rodos, aritmetikos pamoka. Kažkas nędriai pasibeldė į duris. Durys atsivėrė. Už jų stovėjo Aloyzas.

— Įeik,— tarė mokytoja.— Ko gi tu bijai? Ir greitai sėskis savo vieton.

Aloyzas klusniai atsisėdo suole šalia Arūno. Vaikai sužiuro jo pusėn, laukdami, kas dabar bus. Bet nieko neįvyko. Aloyzas išsitraukė iš kelnių kišenės apgraužtą pieštuką ir įniko rašyti nuo lentos skaitmenis į savo sąsiuvinį.

NEPAPRASTAS ATSITIKIMAS

Rokas ėjo takeliu ir dainavo.

Buvo gražus rytas. Saulė švietė šiltai ir maloniai kaip vasarą. Ant krūmų, ant ražienų, visur, kur tiktai galėjo užsikabinti voro kojytės, suposi voratinklio gijos. Jos buvo šlapios nuo rasos ir žvilgėjo tarsi mamos skarelės šilkas.

Opa opa o pa pa!

Augo žirnis ir pupa!

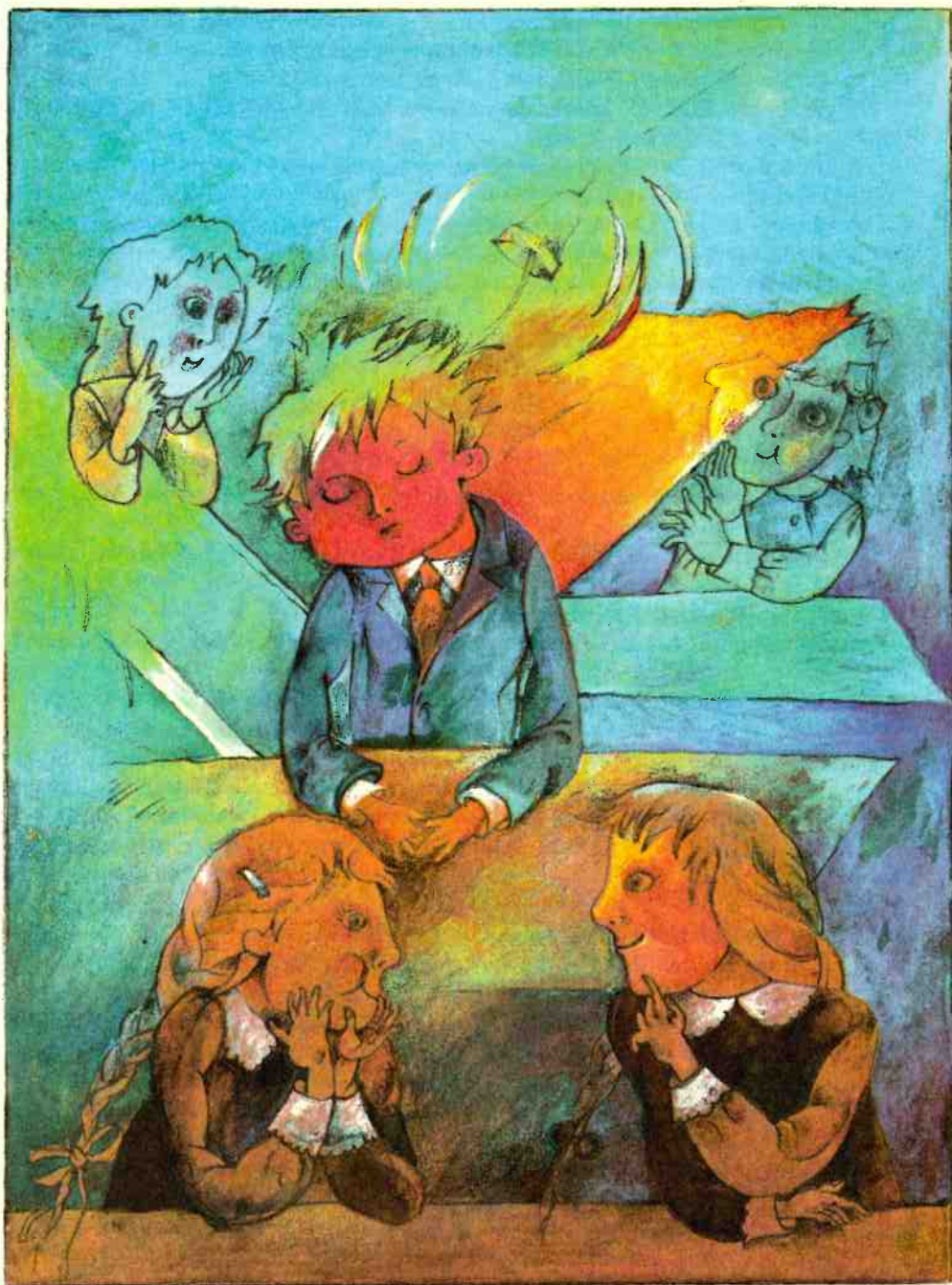
Taip dainavo Rokas. Takelis vingiavo pro kolūkio žirnių lauką. Rokas sustojo. Jis nusiskynė vieną pilvotą išdžiūvusią ankštį, perrėžė ją nagu ir susižėrė žirnius į burną. Pakramtė, žirniai jam patiko. Ir Rokas nusprendė, kad mokykloje žirniai taip pat ne pro šalį. Jis liovėsi dainavęs. Apsižvalgė aplinkui, ar kieno nors akis nestebi jo. Ne, arti nieko nematyti. Tik ant kalvos, kur ganosi kolūkio banda, trypinėja skerdžius. Jis senas, neprimato. Tad nėra ko baimintis.

Rokas ėmė kimštis į kišenę žirnių ankštis. Jis taip prigrūdo kišenės, kad šios baisiai išpampo ir ėmė tempti žemyn kelnes. Teko suveržti diržo sagtį.

Pagalvojęs, kad čia ilgiau užtrukti pavojinga, Rokas dar kartą apsižvalgė aplinkui ir žengė toliau.

Dabar jis jau nebedainavo. Visą kelią iki mokyklos Rokas aižė ankštis ir kramtė žirnius. Ir vis dėlto — kišenės nesupliuško.

Rokas susirūpino. Kaip čia jam prasmukti nepastebėtam pro sargienę, kuri va, pasirėmusi ant didžiulės šluotos, stovi prie mokyklos durų ir savo aštriu žvilgsniu seka visus berniukus. Tai baisiai pikta boba. Ji visada skundžia Roką mokytojais. Jeigu tikėtum ja — Rokas blogiausias žmogus pasaulyje. Jis visada priberiaš

klasėje po suolais žirnių, laistąs koridoriuje vandeniu. Neseniai paleidęs klasėje žvirblį, kuris vos lango neišmušė... Žinoma, sargienė meluoja. Ji ieško priekabių nuo to karto, kai pamatė Roką tampant už uodegos jos ožką.

Sargienė šįryt, atrodė, visai nesidomėjo Roku. Ji žiūrėjo kažkur į šalį. „Pabandyčiau prasmukti“, — ryžosi Rokas.

Jis jau buvo besmunkas pro sargienę, bet staiga stipri ranka sugriebė petį.

Rokas sustojo. Atsiduso.

Klatingoji sargienė buvo tyčia apsimetusi abejinga, o dabar su neslepiamu džiaugsmu laikė savo priešą graibščioje saujoje.

— Iškratyk iš kišenių žirnius, — rūsčiai tarė ji.

— Tai ne žirniai, tetule.

— O kas gi?

— Mokslo priemonės, tetule.

— Kokios priemonės? Ką tu čia man pliauški. Greičiau išversk kišenes, — sukomandavo sargienė.

Rokas vis dar bandė išsisukti:

— Tikrai mokslo priemonės, tetule. Jūs nė pati nežinote, kokių įvairių esti mokslo priemonių...

Sargienė pritrūko kantrybės. Ji jau siekė Roko kišenių, tik Rokas staiga suriko ne savo balsu:

— Oi tetule! Oi oi! Petį man išsukote!

Sargienės pirštai akimirksniui paleido Roko petį. Bet jam visai pakako mauti į šalį.

Atokiau pabėgęs, Rokas tvirčiau susiveržė kelnes ir šūktelėjo:

— Man petys visai neskauda. O tavo ožkai uodegą vis tiek nutrauksiu...

Sargienė net paraudo iš pykčio.

— Tik pamėgink, laidoke, kankinti gyvulį, — pagrasė ji storu pirštu. — Tada aš tave taip išvelėsiu, kad žinosi, iš kur kojos dygusios.

Grasinimas buvo labai rimtas, todėl Rokas tylėdamas žengė dar keletą žingsnių atatupstas.

Sargienė suskambino pamokoms. Rokas suprato, kad pro duris į mokyklą neįeis. Beliko vienintelė išeitis — langas.

Jis pamojo pirštu Sigitai, kuri tuo metu uždususi lėkė į mokyklą.

— Eik čia, Sigita. Ką aš tau pasakysiu.

Sigita stabtelėjo. Ji buvo Roko pusseserė ir mokėsi su juo toje pačioje klasėje, bet tarp giminaičių dažnai įvykdavo įvairių susirėmimų. Todėl ji nėjo artyn prie Roko.

— Ką tu man pasakysi? — kupina nepasitikėjimo paklausė ji. — Tu nieko man nepasakysi. O aš žinau, kad tu nori atimti iš manęs riešutus.

— Man visai nereikia tavo riešutų. Aš pats turiu jų pilnas kišenes. Užtai sargienė neleidžia manęs į mokyklą. Sigita, — sušnibždėjo Rokas, — atidaryk klasės langą. Aš tau parodysiu vieną daiktą...

Melsvos Sigitos akys smalsiai sužibo. Ji linktelėjo ir nustriksėjo.

Rokas pasuko už mokyklos kertės. Langas atsidarė. Ir jis laimingai įlindo į klasę.

Nespėjus Rokui atsisėsti į savo suolą, kuris stovėjo klasės kampe (labai patogi vieta!), įėjo mokytoja.

Pirmoji pamoka buvo aritmetika. Rokas klausėsi mokytojos aiškinimo, kaip reikia dauginti dviženklus skaičius iš vienaženklio, ir krinto žirnius. Kai mokytoja atsisukdavo į klasę, Rokas akimirksniu liaudavosi krintęs.

Kelias ankštis jis kyštelėjo savo draugui Algiui, kuris sėdėjo šalia Roko ir sąsiuvinio lape piešė ypatingos konstrukcijos lėktuvus. Rokas pasišaipė, kad jie esą panašūs į agurkus. Algis įsižeidė.

— Atsiimk savo žirnius,— piktai sušnibždėjo jis Rokui.— Jie visai neskanūs... Ir su kirminais...

Rokas pasipūtė:

— Neskanūs? Gerai. Daugiau tu jų negausi!

Mokytoja jau kurį laiką stebėjo berniukus. Pagaliau ji paklausė:

— Rokai, ką jūs ten darote?

Rokas atsistojo. Nuleido akis.

— Jis sako, kad dalyti yra sunkiau, o aš sakau, kad dauginti...

— O tu girdėjai, ką aš kalbėjau apie daugybą?

— Girdėjau...

— O ką aš kalbėjau?

— Jūs sakėte, kad, norint padauginti dviženklį skaičių iš vienaženklio... reikia...— Rokas staiga nutilo ir paraudo.

Tuo metu įvyko nelaimė — Algis kumštelėjo į nugarą priešais sėdintį Gediną, ir šis pasisukdamas nubraukė alkūne nuo suolo žirnius. Žirniai, garsiai barbėdami, pabiro ant grindų.

Klasė prunkštelėjo. Visos galvos atsigrėžė į Roką. Rokui užėmė kvapą. „Na, dabar lengvai nebeišsisiuksiu iš bėdos“,— liūdnai pagalvojo jis, nedrįsdamas pakelti į mokytoją akių.

Rokas smarkiai įklimpo. Tą visi suprato. Dabar mokytoja tikrai patikės sargienės žodžiais, kad jis niekam tikęs žmogus... Ir įrodyk, jei nori, kad esi kitoks.

Klasėje stėjo grėsminga tyla.

— Eik prie lentos,— išgirdo Rokas.

Rokas nuėjo prie lentos. Paėmė kreidą. Slaptomis pažvelgė į mokytoją. Gražus mokytojos veidas nebuvo nei piktas, nei apsiblausęs. Rokas pamatė jame kažkokį tylų priekaištą. Ir jam pasidarė baisiai nesmagu.

— Išspręsi uždavinį,— tarė mokytoja ramiu balsu.— Sakysim, tu davei Algiui per pamoką septynias žirnių ankštis; kiekvienoje ankštyje buvo po dvylika žirnių. Algis išaižė ankštis, pusę žirnių suvalgė, o likusius gražino tau. Kiek žirnių jis gražino?

— Jis suvalgė daugiau kaip pusę,— išsprūdo Rokui.

Mokytoja šyptelėjo.

— Na spręsk uždavinį, Rokai.

Uždavinys Rokui kažkodėl pasirodė nepaprastai painus. Jis ilgai suko galvą, ir jį net prakaitas išpylė. Kelias minutes jis svarstė, ar reikia atimti tuos žirnius, kurie buvo sukirmiję ir kurių Algis nevalgė. Pagaliau nutarė ir juos pridėti prie sveikųjų.

Staiga Roko kišenėje kažin kas suspurdėjo. Rokas apmirė ir — atsiminė. Dar ryta, prieš išeidamas į mokyklą, jis buvo atėmęs iš gaidžio varlę ir įgrūdęs ją į kišenę. O dabar šita prakeikta varlė atkuto ir kaip padūkusi ėmė duotis po kišenę...

Rokas nervingai trypė vietoje ir be perstojo muistėsi, tarsi jam už apikaklės būtų užkriūtė pušies spyglių.

Kreida nepaklusniai trupėjo jo rankoje. Jis iš lėto parašė du skaitmenis: „12“ ir „7“. Kiek pasvarstęs, Rokas nusprendė juos sudauginti. Bet kaip tai padaryti?.. Ar rašyti keturiolika po brūkšniu, ar tiktai keturis ir liekaną paskiau pridėti?..

„Pamėginsiu,— ryžosi Rokas.— Rodos, kad mokytoja šitaip daugino tada, kai aš pasakiau Algiui, kad jo lėktuvas panašus į agurką.“

Palengva Rokas ėmė prisiminti. Jis padaugino žirnius iš ankščių, paskiau padalino viską per pusę. Paaiškėjo, kad Algis grąžinęs jam keturiasdešimt du žirnius.

Rokas parašė ant lentos atsakymą ir klausiamai sužiuro į mokytoją, nes nebuvo tikras, ar atsakymas teisingas.

— Gerai išsprendei, Rokai.

Rokas atsiduso ir išdidžiai pažvelgė į klasę. Tegu tik jie išdrįsta pliaukšti, kad jis nieko nesugeba.

— Matai, Rokai,— tarė mokytoja.— Jeigu viską girdėtum, ką aš kalbu,— tu puikiai mokėtum spręsti uždavinius. Ar ne tiesa?

— Mokėčiau,— sumurmėjo Rokas.

Jis grįžo į suolą.

Per pertrauką prie jo prišoko Sigita.

— Rokai, tu man žadėjai parodyti vieną daiktą už tai, kad įleidau tave pro langą...

— Palauk. Parodysiu,— garsiai pasakė Rokas.— Eikškit visi, kas nori pamatyti.

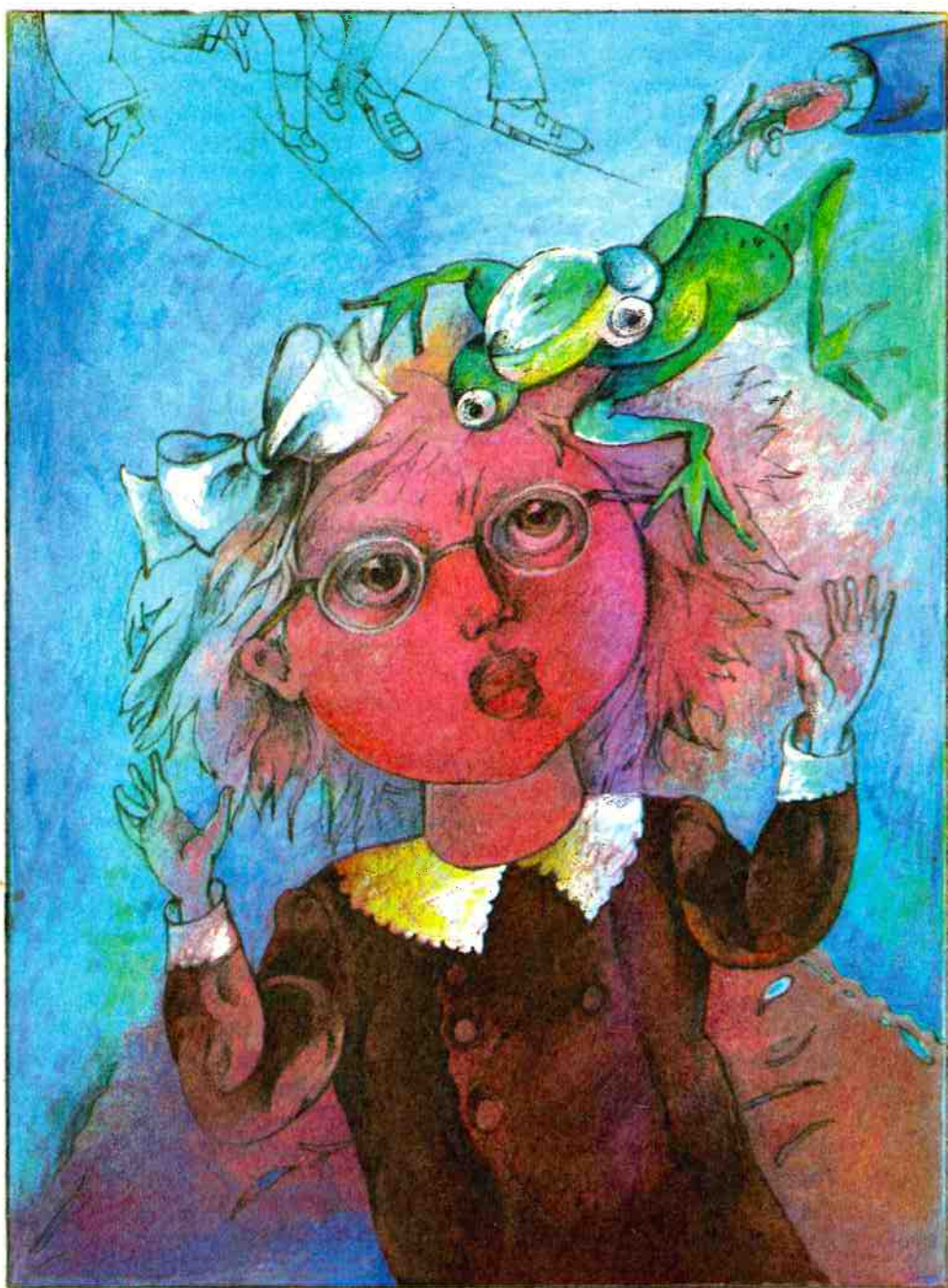
Apie Roką susispietė smalsulių būrelis. Ir kai Rokui atrodė, kad daugiau žiūrovų jau nesusirinks, ėmė raustis kišenėje. Rausėsi ilgai, su paslaptinga veido išraiška. Susirinkusiųjų nekantrumas vis didėjo.

— Greičiau, Rokai, greičiau! — trepsėjo nebesitverdama savo kailyje Sigita.

— Jeigu tu čirpsi — bėk šalin,— atržė Rokas.— Aš kitiems parodysiu.—

Staiga jis susikūprino ir aiktelėjo: — Va va, jau turiu dabar saujoje. Užsimerk, Sigita. Kai atsimerksi — viską pamatysi...

Sigita nepasitikėdama žvilgtelėjo į Roką:

— O ar būtina užsimerkti? Tu vėl nutversi man už nosies, Rokai...

— Ne ne,— dievagojosi Rokas.— Aš visai nenoriu nutverti.

— Jis nenori, nenori,— vienu balsu patvirtino vaikai.

Sigita užsimerkė.

Rokas mikliai ištraukė iš kišenės paslaptinę daiktą. Tai buvo ta didelė žalia varlė. Laikydamas ją už kojos, jis pakišo varlę Sigitai po nosim.

Visi aiktėlėjo iš nuostabos ir susižavėjimo Roko išmone.

— Rokai, ar jau galima atsimerkti? — paklausė Sigita.

— Ne,— griežtai tarė Rokas, rodydamas visokius ženklus, kad klasė garsiai nesijuoktų.— Sigita, ar tu nieko neužuodi?

— Užuodžiu, užuodžiu, Rokai,— skubiai patvirtino Sigita.

— O ką tu užuodi, Sigita? — pasiteiravo Rokas, nuo slopinamo juoko išpūsdamas žandus.

— Užuodžiu saldainį,— tarė Sigita.

Klasė suskardėjo nuo skambaus juoko. Sigita atsimerkė ir sumišusi pamatė prieš savo akis kažkokį keistą daiktą, kuris visiškai nebuvo panašus į saldainį. Iš karto ji nesuvokė, kas tai galėtų būti, bet staiga suprato esanti žiauriai apgauta ir, garsiai suspigusi, puolė prie durų.

Ten stovėjo mokytoja. Ji tyliai juokėsi.

— Oi Rokai, Rokai, kas iš tavęs bus?!

Rokas švystelėjo varlę pro langą.

Už Roką atsakė Algis:

— Jis bus lakūnas.

— Lakūnai — ne gandrai. Jie varlių negaudo,— tarė mokytoja, apsisuko ir išėjo iš klasės.

— Gandras! Gandras! — sušuko įžeista Sigita ir parodė Rokui liežuvį.

Rokas išsitraukė iš kišenės aliumininį vamzdelį. Įdėjo į jį žirni. Papūtė. Žirnis caktelėjo Sigitai į galvą.

Sigita užsidengė ranka akis. Ji atsisėdo į suolą ir apsimetė verkianti.

Rokas suprato bjauriai pasielgęs. Visą antrą pamoką išsėdėjo ramiai,— taip ramiai, kad mokytoja nė karto nesuminėjo jo vardo. Bet per trečiąją jau neištvėrė. Mat staiga Rokas prisiminė žinąs vieną naują fokusą, kurį jam vakar buvo parodęs traktoristas Mikas.

Fokusas buvo paprastas, bet gana įdomus. Reikėjo ant delno padėti žirni, sukryžiuoti kitos rankos du pirštus ir jais trinti žirni. Ir sukryžiuotųjų pirštų galai jausdavo ne vieną, bet du žirnius.

Jis parodė fokusą Algiiui. Tam fokusas patiko.

— Hi hi! — sukikeno jis ir pats įniko trinti žirni.

Susidomėjęs, kas dedasi už jo nugaros, atsigrėžė Gediminas. Fokuso paslaptį sužinojo ir jis.

Netrukus krutėjo visų berniukų galvos,— jie trainiojo žirnius, beveik nieko negirdėdami, ką pasakoja mokytoja.

Užtat mokytoja greitai pastebėjo, kad klasė kažkuo labai užsiėmusi.

Ji nutilo ir valandėlę atidžiai žiūrėjo į klasę. Berniukų galvos tuoj pat liovėsi krutėjusios. Rokas vėl nudelbė žemyn akis.

Prie lentos dabar išėjo Algis. Mokytoja, iš lėto vaikščiodama po klasę, diktavo sakinį: „Mūsų klasėje yra šaunių berniukų. Jie nori tapti lakūnais. Tačiau niekada jais nebus, jeigu nieko daugiau nemokės, tik žaisti su žirniais“.

Rokas pamatė nušvitusį Sigitos veidą. Sigita aiškiai šaipėsi, tarsi sakydama: „Taip, taip, taip, Rokai. Tu niekada nebūsi lakūnas...“

„Dar pamatysim“,— pyktelėjo Rokas ir, pakreipęs galvą, parėmė ją ranka. Jis pasiruošė atidžiai klausytis. Bet kažkaip nejučiom jo pirštas užspaudė ausį. Rokas pastebėjo, kad dabar mokytojos balsas skamba daug keisčiau ir dusliau, tarsi sklis-tų kažkur iš toli. Jis užspaudė pirštais abi ausis, atitraukė juos ir vėl užspaudė...

Rokas apsidžiaugė nauju išradimu. Ir staiga jam kilo nepaprasta mintis: o kažin, kaip jis girdėtų, jeigu įsidėtų į ausį žirni? Ilgai nedelsdamas, Rokas įspraudė jį į ausį. Bet, didžiausiam jo nusivylimui, niekas nepasikeitė. Jis girdėjo gerai ir aiškiai — kaip visada.

Po skambučio Rokas kumštelėjo Algį.

— Algi, mano ausyje žirnis,— paslaptinai sukuždėjo jis.

— Negali būti...— nusistebėjo Algis.

Rokas atkišo ausį.

— Pasižiūrėk!

— O! Tikrai žirnis!..

Greitai žinia aplėkė visą klasę. Roką vėl apspito smalsuolių būrelis. Tik Sigita stovėjo nuošalyje ir piktai dėbčiojo į jį. Rokas visiems rodė savo ausį ir išdidžiai žvalgėsi aplinkui, nes visi juo negalėjo atsistebėti.

— Eikš, ir tau parodysiu,— draugiškai pašaukė jis Sigitą.

Sigita, matyt, kovojo su stipria pagunda. Ji dar nebuvo užmiršusi praėjusios pertraukos, kada buvo viešai išjuokta, todėl dabar elgėsi daug atsargiau.

Ji neryžtingai žengė prie Roko.

— Va pasižiūrėk! — tarė Rokas, pakreipdamas galvą.

Sigita įsidrašino. Ji pažvelgė į Roko ausį ir nustebusi suplojo delnais:

— Vaje, vaje! Tikrai žirnis! O kaip tu dabar girdi, Rokai?

— Girdžiu nepaprastai,— nė nemirktelėjęs sumelavo Rokas.

— Kodėl nepaprastai?

— Todėl, kad kitaip negu tu,— toliau melavo Rokas.— Viskas tik ūžia, dunda...

Apie Roką jau žinojo visa mokykla. Net iš vyresniųjų klasių buvo atėję keletas smalsuolių ir pareiškė, kad Rokas galys turėti su tuo žirniu nemaža bėdos.

Rokas tik nusijuokė. Bet koks buvo jo sumišimas, kai jis pabandė per paskutinę pamoką išimti iš ausies žirni! Žirnis ne tik nesidavė iškrapštomas, bet pasistūmėjo tolyn.

„Nėra čia ko nusiminti,— ramino save Rokas.— Pareisiu namo ir išimsiu.“

Lengva pasakyti — išimsiu. O jeigu žirnis įlįs dar giliau į ausį? Kas tada? Netikėtai Rokui į galvą šovė bauginanti mintis, ar gali žirnis ausyje sudygti?

Buvo gamtos pamoka, todėl Rokas pagalvojo, kad mokytoja visai nenusistebės, jeigu jis pasiteiraus.

Įsidrąsinęs pakėlė ranką.

— Ką pasakysi, Rokai? — paklausė mokytoja.

— Aš noriu žinoti, ar gali ausyje sudygti žirnis?

Klasėje sušiureno juokas. Mokytoja nusišypsojo.

— Kodėl tu šito klausi, Rokai?

— Aš šiaip sau... — sumurmėjo Rokas. — Man įdomu...

— Na, jeigu tau įdomu, tai žinok, kad nešvarioje ausyje žirnis gali ne tik sudygti, bet ir pradėti augti.

Rokas atsisėdo į suolą dar labiau sunerimęs. Jis prisiminė, kad ausis plovė labai seniai, ir kas gi bus, jeigu jam nepavyks iškrapštyti žirnio ir žirnis pradės leisti šaknis?..

Pasibaigus pamokoms, Rokas pirmutinis išmovė namo. Jis spūdino takeliu pro kolūkio lauką, nė nepažvelgdamas į žirnius. Rokui dabar rūpėjo tik vienas vientelis žirnis, kuris tūnojo ausyje.

Namuose, atsistojęs prieš veidrodį, jis bandė iškrapštyti žirni, bet žirnis jau buvo dingęs. Rokas atsiminė ketvirtokų pranašavimą, kad su šituo žirniu jis galįs turėti nemaža bėdos, ir dar labiau susirūpino.

Vakar Rokas buvo parnešęs vėžių, kuriuos jis pasigavo upelyje. Roko motina sumetė vėžius į verdantį katilą, ir po valandėlės jie jau gulėjo ant stalo raudoni, bejėgiškai ištiesę savo žnyples.

Nors Rokas labai mėgo vėžius, bet dabar nebesiknebinėjo su jais. Sėdo mokytiis rytdienos pamokų. Mokytiis jam nesisekė. Prakeiktas žirnis! Jis vis labiau spaudė Rokui ausį.

Paryčiui Rokas sapnavo baisų sapną. Motinos išvirtai vėžiai kažkodėl atgijo ir, grėsmingai krebždėdami, tiesdami ilgas žnyples, leidosi jam iš paskos. Rokas bėgo kiek įkabindamas. Jau buvo beprasprunkas nuo jų, kai staiga prieš akis pasirodė neaprėpiamas žirnių laukas. Rokas puolė į žirnienus, susipainiojo tarp virkščių ir suklupo.

Rokas suriko ir nubudo. Vos atsisėdęs lovoje, jis išsyk suvokė, kad juokai menki: sausas žirnis per naktį išbrinko, ir dabar jam bjauriai diegė ausį.

Jis nusiminęs pradėjo ruoštis į mokyklą.

— Kas tau yra, Rokai? — paklausė motina, žiūrėdama į apsiblaususį sūnų.

— Man pilvą skauda... — numykė Rokas.

— Tu pats kaltas, — tarė motina. — Aš juk sakiau tau vakar, kad mažiau valgytum bulvinių blynų. Persivalgei, va dabar ir skauda.

„Aš būčiau galėjęs dar antra tiek sušveisti, ir tai neskaudėtų“, — norėjo pasakyti Rokas, bet susitvardė.

Motina suskato gydyti Roką. Ji užkaitė kmyną arbatos ir privertė jį išgerti visą puoduką. Arbata buvo skani. Rokas išgėrė ją, bet jo nuotaika nuo to nė kiek nepagerėjo.

Į mokyklą jis atėjo tuščiomis kišenėmis ir drąsiai žengė pro sargienės šluotą. Rokas tyčia norėjo, kad ji pareikalautų iškratyti kieme žirnius, ir laikėsi tiesiog įžūliai. Tačiau sargienė, matyt, kažką nujausdama, šį kartą nebandė užstoti Rokui kelio.

Per visas pamokas Rokas sėdėjo lyg prikaltas. Jis su niekuo nesikalbėjo, nesimėtė žirniais ir todėl atrodė labai rimtai. Bet geriau išsižiūrėjus į jo veidą, buvo galima pastebėti, kad jį graužia kažkoks rūpestis. Ir iš tikrųjų — skausmas ausyje vis stiprėjo.

Algis mėgino iškvesti savo bičiulį, kas jam atsitiko, bet Rokas niūriai tylėjo.

Per paskutinę pertrauką prie jo pribėgo Sigita.

— Rokai, einam kvadrato žaisti, — pakvietė jį.

— Aš negaliu. Man pilvą skauda...

Sigita, atrodo, ne visai patikėjo Roko žodžiais.

— O kodėl tu laikai užsiėmęs ausį?

— Man taip geriau, — spyrėsi Rokas.

— Rokai, sakyk, ar tu išėmei iš ausies žirnių? — staiga griežtai paklausė Sigita.

Rokas suprato, kad slėpti savo nelaimę nebeįmanoma.

— Ne... — tarė jis liūdnai.

Sigita apžvelgė Roką gydytojo žvilgsniu.

— Dabar tau, Rokai, darys operaciją.

— Kodėl operaciją?.. — išsigando Rokas.

— Pamatysi. Aš žinau, jeigu sakau. O tau labai skauda?

— Labai...

Sigita buvo klasės sanitarė. Ji puikiai mokėjo aprišti įpjautą pirštą arba ištraukti pašiną, bet dabar niekaip negalėjo sugalvoti, kokių būdu iškrapštyti žirnių iš Roko ausies. Todėl ji nusprendė apie nelaimę pranešti mokytojai.

Paskutinė pamoka Rokui buvo baisiausia. Jam pradėjo nepakenčiamai diegti ausį. Rokas turbūt atrodė labai nusiminęs, nes mokytoja pastebėjo ir priėjo prie jo. Ji paklausė, kas atsitiko.

Rokas tylėjo, rydamas karštas ašaras.

— Mokytoja, jo ausyje žirnis! — neiškentė Sigita.

— Žirnis? — nusistebėjo mokytoja. — Kaip jis ten pateko?

— Rokas vakar jį pats įsigrūdo, o dabar nebegali ištraukti, ir jam skauda ausį.

Mokytoja liepė vaikams ramiai pasėdėti klasėje, o pati su Roku išėjo į ambulatoriją, kuri buvo visai netoli mokyklos.

Koridoriuje Rokas susidūrė su sargiene. Sužinojusi, kas atsitiko, ji paleido gerklę:

— Aha! Ar aš nesakiau, kad taip bus? Še tau nešti į klasę žirnius!

Sigita sėdėjo suole, pagaliau neištvėrė ir išsmuko iš klasės. Ji nubėgo pas Roko motiną. Pravėrė trobos duris.

Roko motina skuto bulves.

— Rokui atsitiko...— pradėjo Sigita.

— Kas atsitiko? — paklausė motina, laikydama rankoje bulvę.— Vėl susipešė su kuo nors?

— Ne,— tarė Sigita.— Jam darys operaciją.

Nebaigta skusti bulvė nukrito į puodynę ir ištėškė ant grindų vandenį.

— Dievulėliau tu mano,— suaimanavo Roko motina.— Turbūt akląją žarną pjaus. O aš jam sakiau, kad mažiau valgytų blynų... Nepaklausė nedorėlis.

Sigita išsigando savo žodžių. Ji tuojau paskubėjo nuraminti Roko motiną, kad jam pjaus ne akląją žarną, o tiktai išims iš ausies žirni...

Kai jiedvi atskubėjo į ambulatoriją, čia jau buvo mokytoja ir Rokas.

Gydytojas, dar visai jaunas vyras, pasodino Roką į geležinę kėdę, užsidėjo sau ant kaktos kažkokį veidrodį ir pažvelgė į Roko ausį.

— Hm! — pakraipė jis galvą.— Šitas žirnis gudriai įsitaisė. Dar pora dienų — ir jis būtų sudygęs.

Roką nukrėtė šiurpas.

Gydytojas triūsė apie Roko ausį. Jis ilgai plušo su žvilgančiomis žnyplėmis. Roko ausį varstė aštrus skausmas.

Jeigu arti jo nestovėtų motina ir mokytoja, kuri drąsinamai šypsojosi, ir jeigu už lango nešmėkščiėtų Sigitos veidas — ašaros upeliais būtų pasipylusios iš akių. Bet dabar jis laikėsi vyriškai ir nė nesurikęs kantriai iškentėjo visas kančias iki galo.

Pagaliam gydytojas ištraukė iš ausies žirni ir padėjo jį ant stiklo. Žirnis buvo gerokai išbrinkęs.

Rokas lengviau atsikvėpė.

— Štai tavo žirnis,— tarė gydytojas, kilstelėjęs nuo kaktos veidrodį.— Gali pasiimti jį sau. Bet jeigu tu kitą kartą susigalvosi įsidėti į ausį didesni daiktą — gali neiti į ambulatoriją.

Sigita man sakė, kad nelemtąjį žirni Rokas tebelaikęs degtukų dėžutėje, drauge su senomis plunksnomis, bet niekam jo nerodąs.

Paprašykit — gal jums parodys.

MEDINIAI ŽAISLAI

Prie Mėlynojo šilo, kur vėjo linguojamos pušų viršūnės šluoja dangų, gyveno eigulys Martynas. Jis buvo plačiai garsus apylinkėje, kad drožinėjo iš medžio žaislus.

Kas juos matė, tas negalėjo atsidžiaugti. Tokių žaislų krautuvėse nerasi, kad ir kažin kaip ieškotum. Joks automobilis, kuris, užsuktas rakčiuku, važiuoja aplink

stala, joks lėktuvas, kuris, paleistas iš rankos, nuskrenda keletą metrų ir krenta ant grindų — niekas negalėjo su jais susilyginti.

Jie išdrožti iš medžio, bet sakytumei gyvi. Obuolmušis žirgas pakinkytas į dailų vežimėlį; pamėgink patraukti jį už virvutės — jis juokingai kinkuoja galva, muistosi, tarsi gindamasis nuo įkyrių musių; pilkas kiškutis smagiai stryksi; balti karveliai, sukisę galveles, lesa grūdus; margas gaidys raudona skiautere štai, rodos, ims giedoti visa gerkle, pranašaudamas oro permainą... Iš šono pažvelgus, kai juos senasis Martynas sustato ant palangės, kai blyksteli stikle saulė,— gali pamanyti, kad jie tuojau pajudės ir išlakstys į visas šalis. Žaislai tie nepaprasti,— tiktai Purėnuose pas senąjį Martyną tokių berasi.

Per visą vasarą, kame užtikęs tinkamą pušies tošį ar kokią palaikę liepinę lazdelę, nešasi ją Martynas į trobą, džioviną, obliuoja. Senio plaukai ir ūsai prisivelia baltų baltų skiedrelių. Kambaryje maloniai pakvimpa medžiu ir sa-kais.

— Sausa malka kaip kanklės... — Martynas pabarškina lentelę sulenktu pirštu, nukrapšto nagu skaidrų sako lašelį.

— Medžio ašaros... ilgisi miško... — gali išgirsti murmant senį.

Neretai, ką nors bedirbdamas, Martynas pats su savimi kalbasi. Namiškiai, ypač duktė Milda, seniai prie to priprato. Jo kakta, tarsi pakrypusio žemėn ažuolo žievė, giliausių raukšlių išvagota, pilkose akyse daug pavasarių užgeso... Ak, šitos senio akys! Jos viską mato, pastebi, supranta; jos linksmos ir giedros, bet vis dažniau apsiniaukia lyg rudens dangus. Kiek jam metų, Martynas pats nežino, o gal žino, tik nenori sakyti. Paklaustas jis mėgsta gudriai išsisukti.

— Pasiteiraukite Mėlynojo šilo; jis pasakys. Mes su juo vienmečiai.

Martynas turi gerą draugą — Stuopelių Rimuką. Nėra tos dienos, kad jie nesusitiktų — kalbos abiem iki valios užtenka. Tik paklauskite, apie ką jie šneka:

— Gal Mėlynajame šile jau subrendo riešutai?

— O baravykai ar neišdygo po vakarykščio lietaus?

— Kažin, kur vėžiai žiemoja?

— O stirnos kur savo vaikus veda?

— Šitas urvas po liepa, kurią perkūnas perskėlė, ar tai lapės ola?

— Kur bebros namai?

Kas kitas geriau išaiškins tuos dalykus, jei ne eigulys Martynas, visą amžių miško paunksnėje išgyvenęs. Nėra jam lygių savo išmanymu. Na argi gali Mar-tynas ko nežinoti?

Kartais senis švilpiniuoja sau panosėj ir mirksi Rimukui linksma akimi, rodydamas į šviežiai išdrožtą arklį.

— Kaip matos, eiklus žirgas?

— Eiklus! Kaip gyvas! — ploja rankomis Rimukas.

— Ar tikrai kaip gyvas? — nesiliauja Martynas.

— Aš nemeluoju! Tikrai!

— Tai dirbsiu toliau...— Ir Martynas ima niūniuoti:

*Atskrend sakalėlis per žalią girėlę,
Atmušė sparnelius į sausą egelėlę...*

Kai žaislų jau prikrauta pilna ąžuolinė spinta ir nebėr jų kur dėti, Martynas ima juos dažyti. Tomis dienomis jis nekalbus, rimtas, netgi susimąstęs ir, šaukiamas prie stalo, neatsiliepia. Varsų parinkimas nėra lengvas dalykas. Akis turi būti nusimananti, kad gaidžių uodegas mokėtum spalvingai išdažyti.

Kokių dažų Martynas tik neturi. Pažiūrėkite vasarą, lietučiui dulkiant, į vairyvorkštę — pasakysite, Martyno ji nuspalvinta. Ant gaidžio uodegos jis deda geltono, mėlyno, balto dažo, o skiauterę ir akį padaro raudoną. Žirgas jam išaina obuolmušis arba juodbėris, nors keletą yra padaręs baltų — lyg pasakų karvedžio.

Pavasarij, per didįjį jomarką, Martynas susiruošia į miestą. Užsimauna kiaušėms taškais išblizgintus aulinius batus, prisikrauna maišą žaislų ir išaina į vieškelį.

Kartą kolūkio pirmininkas siūlė jam važiuoti sunkvežimiu drauge su kolūkiečiais, bet Martynas atsisakė. Juk gali atsitikti avarija, ar šiaip kas sulaužys žaislus — geriau jis nulinguos pėsčias.

Turguje Martynas pasirenka nuokampesnę vietelę ir išdėlioja po kojomis savo prekę. Pirkėjų nereikia ilgai laukti. Dažnas pažįsta senąjį eigulį ir iš tolo jam šaukia:

— Martynai, labas, ar sveikas, drūtas? Kaip begyveni?

— Et, šildausi lyg driežas atokaitoje.

— Vaje vaje, kad tu gražių žaislelių prisidirbęs... Po kiek prašai? Mano Krištupėliui penkeri sukako. Sakau, parvešiu lauktuvių...

— Kad ant tabokos išeitų, man daugiau nieko ir nereikia.

— Nebrangininkas tu, Martynai,— šypsosi pažįstamas, slėpdamas gaidį už antyje.— Še, bene alaus kvortelei dar išeis.

Labiausiai Martyną apspinta vaikai. Žiba jų akys, raudoniu dažosi skruostai, negali jie atitraukti akių nuo obuolmušio žirgo.

Martynas žino, ko jie geidžia. Ir neretai veltui atiduoda vienam gaidį giedorių, kitam voveraitę pūstauodegytę ar paršiuką knisliuką...

— Jei gyventina — prasigyvensiu, jei vargtina — prisivargsiu,— atkerta jis tiems, kurie bando pasijuokti iš jo dosnybės. Ir dar priduria: — Ne saulės amžius ir man skirtas.

Praėjusią savaitę Martynas nusiplovė išteptas dažais rankas ir išsitraukė iš palovio aulinius batus.

— Eisi į miestą? — nustebusi paklausė Milda.— Jomarkas, regis, ne šiandien?

— Eisiu,— tarė Martynas.— Taboka pasibaigė. Ant širdies kažkaip negera,— pridėjo jis patylėjęs.— Vakar kranklys visą dieną eglės viršūnėje kranksėjo. Ar ne man, sakau...

Martynas atsiduso. Jis neramus žiūrėjo į pilną maišą žaislų, lyg galvodamas, ar įstengs jį pakelti. Senis buvo žemiau nuleidęs galvą ir atrodė labiau palinkęs ir senesnis negu visada.

„Kodėl, Martynai, tu nusiminęs?“ — norėjo paklausti Rimukas. Bet nedrįso.

— O žirgą ar man padarysi?

Martynas tarsį atsipeikėjo iš susimąstymo.

— Juk matai, kad stovi kertėje. Kamanom beliko įžaboti. Uodega tikro ašuto, karčiai irgi tikri — galėsi į tolimas šalis joti...

Bildindamas aslą naujomis klumpaitėmis, Rimukas uždainavo:

*Josiu josiu,
Niekur nesustosiu...*

Martynas šyptelėjo, užsivertė ant pečių maišą su žaislais, uždarė trobos duris ir tolo nutolo pažiugusiu vieškeliu.

Išdykėlis pavasaris jau buvo papurtęs laukuose žilvičius. Dangus skaisčiai mėlynavo, saulė juokėsi, matydama sugurusį sniegą, upeliai linksmi čiurleno, o žvirbliai kėlė neapsakomą triukšmą.

Pagaikščių stumdydamas ledelius, Rimukas per dieną grioveliais leido vandenį. Ieškojo varlių, tik nesurado. Matyt, dar neatsigaivelėjo — tupi po akmeniu.

Vakarop žemę suėmė lengva šalna. Vieškelyje, kalvelės viršūnėje, iškilo lyg ir žmogaus pavidalas. Geriau pasižiūrėjęs, Rimukas pažino Martyną.

— Iš miesto grįžta,— apsidžiaugė jis ir pasileido bėgti priešais. Keista! — Martynas atsisėdo pagriovyje. Ką jis būtų sugalvojęs?

— Martynai!

Martynas ne iš karto atsiliepė.

— Nei ramos lašelio šiandien burnoj neturėjau — širdis neužleido, tai ir apsilpau mažumėlį,— pasigirdo duslus, persimainęs jo balsas.— Ašotis, ir tas neša vandenį, pakolei sudūžta...

Pasiramščiuodamas lazda, tylus ir pasikeitęs Martynas pasuko prie Mėlynojo šilo, kur kilo į dangų skystas jo trobos dūmas.

Kelias dienas Rimukas neišėjo į lauką; jam skaudėjo gerklę. Oi, kaip nuobodu sėdėti troboje, apsirišus kaklą šilta šerpe! Ir mama dar kažko nuliūdusi. Sykį ji pažvelgė į Rimuko karvelius, kuriuos buvo padirbęs Martynas. Pažvelgė ir apsiverkė...

Kai skausmas gerklėje atlyžo, Rimukas užsivožė ant galvos kepurę ir nužingsniavo į pamiškę pas Martyną, baidydamas kovarnius pakelėje.

Genami vėjo, drungni melsvi debesys plazdėjo padangėje. Nuo šlapių karklo šakų byrėjo vandens lašai. Mėlynasis šilas ošė galingai ir linksmi; iš jo pusės dvelkė aitrus spyglių ir atkepusios žievės kvapas.

„Jau turbūt Martynas užmovė kamanas žirgui,— eidamas galvojo Rimukas.— Tai bent josiu!“

Milda prie šulinio sėmė vandenį. Ji buvo viena suknele, vėjas taršė gelsvus

jos plaukus, o skaidrus vanduo liejosi per kibiro kraštus ir tiško žemėn prie basų kojų, apautų klumpėmis.

— Labą dieną, — dar iš tolo pasisveikino Rimukas.

Ir pamatė, kad Mildos veidas tartum nebeatpažįstamas. Visuomet rausvi skruostai buvo išblyškę, akys paraudusios. Ji, galimas daiktas, verkė.

— Kur Martynas?

Milda tylėjo. Užgesęs jos žvilgsnis klaidžiojo melsvomis pušų viršūnėmis.

Rimukas išsigando. Jam staiga pasivaideno, kad... kad Martynui nutiko kažkas negera.

— Išėjo... — pagaliau atsiliepė Milda.

— Į mišką?

— Ne, Rimuti, toliau. Ir nebegriš...

— Kodėl nebegriš?

Štai tau — Milda nežino, ką atsakyti! Dabar Rimukas įdėmiai žiūri į jos veidą. Žinoma, ji kažką slepia. O gal Martynas supykęs ir nebenori jo matyti?

Milda tylėdama nulingavo su pilnais vandens kibirais į trobą. Greitai ji vėl pasirodė ant slenkščio, spausdama prie krūtinės medinį obuolmušį žirgą. Žirgas buvo pabalnotas ir su kamanomis.

— Martynas liepė tau atiduoti. Jis tave taip mylėjo... — Milda pabraukė ranka per akis, pilnas ašarų. — Sakė, kai užaugsi didelis, kad prisimintum Martyną... O dabar eik namo.

Rimukas grįžo takeliu per laukus, nešdamas Martyno padovanotą žirgą. Pastatė jį kambaryje, viduryje aslos, ir norėjo joti. Bet netikėtai jam pasirodė, kad žirgo galva nuleista ir žirgas verkia...

Tuomet jis pastūmė jį į kertę, o pats nuėjo prie palangės, kur buvo sudėti Martyno padirbti žaislai.

Pro debesį švystelėjo saulė. Sužvilgo karvelių plunksnos ir marga gaidžio uodega; atgijo striukauodegis kiškutis ir mikli voveraitė su riešutu dantyse; net stirnutė, rodos, ėmė miklinti laibas kojas, uostydama pirmą pavasario želmenį.

Perskilusiam lango stikle lyg vaivorykštė sutvisko gražios varsos — daugybė varsų.

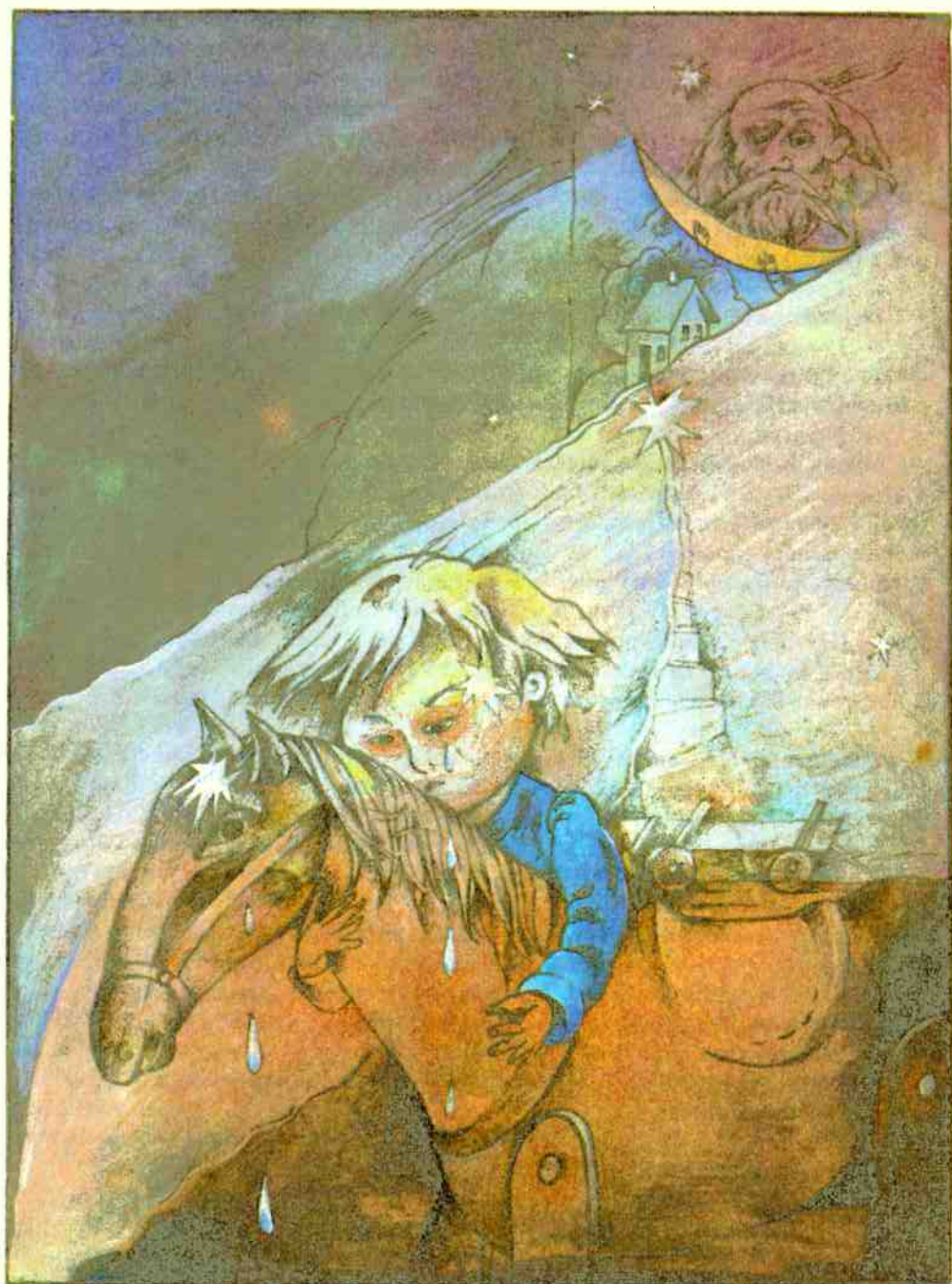
Tai buvo Martyno spalvos.

Tą vidudienį Mėlynasis šilas buvo mėlynas kaip niekad ir pilnas paukščių čiulbėjimo.

GRAŽIOJI ŽUVIS

Vandenyje atsispindi senos tuopos ir pakrančių karklai, kuriuose neseniai nurimo lakštingalos. Kartais apsverčia viršum vandens kokia nerami žuvis ar suklykia paukštis, sparnais rėždamas bundantį rytmečio dangų.

Zenonas jau pakilęs iš miego ir sėdi valtyje, — bene norės kas persikelti į kitą

Nemuno krantą. Zenonui trylika metų, nors jis atrodo vyresnis. Jam ant kaktos visuomet užkritusi tamsių šiurkščių plaukų kuokštelė, nes sėdi jis valtyje pasilenkęs, kai įsireždamas traukia irklus. Jo senų, išblukusių saulėje kartūninių marškinių rankovės (marškinius jis pirkė už savo pinigais!) atraitotos. Raumeningos berniuko rankos tamsiai įdegusios. Kelnės taip pat atraitotos, ir basos kojos spiriasi į valtį dugną sulig kiekvienu irklo mostelėjimu.

Zenoną pažįsta visi Rusnės žvejai. Žiemą jis eina į mokyklą, vasarą kilnoja žmones per Nemuną. Jam tai patinka. Jo tėvas miręs, motina ligota ir nedaug ką gali nuveikti. Zenonas mano uždirbęs jai duoną.

— Labas rytas, Zenonai!

Zenonas pakelia galvą. Ak, tai jį sveikina senis Finkis.

— Labas...

— Nukelsi į aną krantą? — klausia Finkis, statydamas į valtį koją. — Tinklų noriu pažiūrėti, žadam vakarop į marias eiti...

— Į marias...

Marios — nepaprastas žodis Zenonui. Ne kartą jis prie jų buvo su meškere, o kiek girdėjo kalbų ir visokių pasakojimų iš to paties Finkio. Dažnai jis įlipa į medinį kareivių pastatytą bokštą ir žvelgia marių pusėn. Ten, kur blyksi saulėje mėlyna dėmė,— marios. Kol Zenonas irkluoja, Finkis, traukdamas pypkę, stebi berniuką. Jis nesisiūlo jam padėti,— Zenonas tikrai užsigautų.

— O tu jau greitai į vyrus išaugsi,— sako Finkis. Paskiau, kiek patylėjęs: — Gal šiandien su mumis į marias eitum?

Zenonas — kaip be žado. Ar juokiasi iš jo Finkis, ar rimtai šneka? Bet raudoname raukšlėtame seno žvejo veide nematyti jokios pašaipos.

— Tai gal norėtum...

Zenonas įmanytų apkabinti Finkį. Pakol anas apžiūrinėja padžiautus tinklus, berniukas mėto į Nemuną akmenis. Iš džiaugsmo jam svaigsta galva. Sutarta: išplaukia saulėlydžiams pradėjus degti.

Visą dieną Zenonas tik ir žiūri į saulę. O toji, lyg tyčia, nesiskubina. Bet tuopų šešėliai pamažu ilgėja. Laikas ruoštis.

Motina jam suvynioja į skarutę duonos, lašinių, duoda seną tėvo sermėgą,— mariose naktį vėsu. Atsisveikindamas jis bučiuoja motinai į kaktą — visai kaip suaugęs vyras — ir nueina šauniai užsimaukšlinęs kepurę.

Gaila, kad nesutinka pažįstamų vaikų — turėtų kuo pasigirti.

Vėl girgžda irklų įkabos — Zenonas iriasi į kitą krantą, kur ištempti tinklai. Jis baisiai bijo pavėluoti. Bet dar reikėjo palūkėti.

Atžingsniavo Finkis, paskui — Fredas, nors jam, kaip grandininkui, būtų reikėję ateiti anksčiau.

Jis sustojo pakrantėje plačiai išžergęs kojas, apautas guminiiais žvejo batais, ir riktelėjo Zenonui:

— Ei, kapitone, ką tamsta čia veikiate?

Zenonas, pajutęs pašaipą, tylėjo.

— Jis eis su mumis į marias,— atsakė už jį Finkis.

— Į marias? — Fredas nusikvatojo: — Tai jam ne per Nemuną su valtele kilnotis. Juk toks paleis tuojau dūdas, kai vėjas stipresnis ims pūsti.

Zenonas piktai pašnairavo į Fredą: ką tas dilba tauškia, ir per daug tegu neįsivaizdina: matėm, kaip jam kartą merginos ausis suko.

— Jis eis su manim,— pakartojo Finkis, traukdamas į valtį tinklą.

Finkio žodžiai daug reiškė: jie nuskambėjo labai tvirtai. Motoristas krapštėsi apie dorės motorą, kitas vaikinys ritino degalų bosą. Zenonas prišokdavo čia prie vieno, čia prie kito, norėdamas padėti.

Finkis žvelgė į jį akies kampučiu ir buvo patenkintas.

Tinklą vyrai sudėjo į valtį. Fredas abi valtis pririšo prie dorės... Motoras jau burbė. Greitai dorė padarė vingį ir nuplaukė kanalo viduriu.

Zenonas stovėjo laivės priešakyje ir žvalgėsi į krantus, kurie greitai bėgo atgal. Jis buvo laimingas; būtų net pašvilpavęs, bet šitas Fredas... Na pažiūrėsim, ar nereikės jam prikąsti liežuvio.

Vyrai išsitraukė užkandžius ir ėmė valgyti, užsigerdami pienu iš butelio ar kava. Prieš sunkų darbą reikėjo pasistiprinti, kad raumenys būtų tvirti.

Valgė ir Zenonas. Ir dar kaip skaniai. Finkis sėdėjo greta ir atkišo jam butelį su pienu.

— Gerk.

Zenonas gėrė.

— Tas pienelis Zenonui labai tinka... — kostelėjo Fredas.

Finkis įširdęs nusispjovė per dorės kraštą:

— Ar nesiliausi tauškėjęs...

Fredas liovėsi.

Marios buvo nebetoli.

Vanduo vilnijo; pūtė gana stiprus pietvakaris.

Praplaukė Ventės Rağą. Ten čiauškJėjo galybė visokiausių paukščių, ir vėjas nešiojo viršum marių jų balsus.

Kai surado tinkamą vietą, pradėjo mesti tinklą. Tinklas pamažu grimzdo į vandenį, plūdės nusidriekė lyg kokie karoliai.

Saulė pasislėpė. Dangus žaižaravo rausvomis varsomis; ant bangelių šokinėjo jų atspindžiai. Vėjas pamažu nurimo. Temo.

Vyrai dirbo tylomis, tik retkarčiais persimesdami vienu kitu žodžiu. Zenonas padėjo leisti tinklą. Niekas nesakė, kad čia berniukas nereikalingas. Net Fredas, ir tas buvo pritilęs.

Tinklas dideliu puslankiu nugrimzdo į vandenį. Tamsa leidosi ant marių. Padvelkė vėsoma.

Finkis sunkiai atitiesė sulenktą nugarą ir užsikūrė pypkę.

— Kažin, kaip eis žuvis,— sumurmėjo jis tarsi pats sau.

Zenonas lyg užkerėtas žvelgė Ventės Rago link, jį dabar buvo užgožusi tamsa: tenai tekėjo didelis, geltonas, linksmas mėnulis. Vandeniui nutįso siauras šviesos

takas. Jeigu valtis plaukia kiek į šoną, ir mėnulis sukasi ton pusėn, o jo takas bėga paskui. Tai bent pokštai!

Mėnulis šypsojosi, mirksėjo Zenonui, lyg sakydamas: „Tu man patinki“. Jis pamažu kilo aukštytyn, apšviesdamas plačius, žvilgančius vandenį, bet kranto nebuvo matyti. Tik galėjai nujausti, kur jis yra.

„Iš tikrųjų kokios tos marios didelės, ir kiek jose nardo žuvis“,— pagalvojo Zenonas.

Kažkas jam ant peties padėjo ranką. Zenonas atsigrėžė. Tai buvo Finkis.

— Trauksime tinklus; jau laikas,— tarė jis.

Nelengva traukti tinklus. Vyrai pakaitomis, įsireždami suko ratą, ant kurio vyniojosi lynas. Fredui kaktą išpylė prakaito lašai. Zenonas pabandė sukti, ir greit jo marškiniai sudrėko.

Fredas garsiai nusikrenkštė:

— Žiūrėk, kad trūkio negautum.

— Tu pats greičiau gausi,— atrėžė Zenonas. Bet jam džiūvo burna ir liežuvis. Rankos silpo. Jį pakeitė Finkis. Zenonas pasilenkė per valtį kraštą, pasisėmė mediniu kaušu marių vandens. Vanduo buvo šiltas; berniukas gėrė jį dideliais gurkšniais, atlošdamas galvą.

Mėnulis vis kilo aukštytyn.

Neištraukto tinklo beliko vos keli sieksniai. Ir staiga jame sublizgo žuvis. Jos buvo daug: karšiai, lydekos, ešeriai, sterka, vėgėlės. Finkis viena ranka narpliojo susivėlusį tinklą, o kita mėtė spurdančią žuvį į valtį. Žuvis virpėjo, blaškėsi, nerimo.

Paryčiais Zenoną suėmė miegas. Bet jis laikėsi iš paskutiniųjų, nors nuovargis lenkė nugarą ir merkė akis.

Vyrai susėdo į tuščią valtį ir nuplaukė prie dorės, kuri kažkur netoliese stovėjo įsiinkaravusi. Jie žadėjo tuojau grįžti.

Zenonas liko vienas su žuvimi. Ta žuvis be perstojo šėlo. Labiausiai dūko didžiulė lašiša; ji buvo šlapia, ir jos žvynai blizgėjo.

Jis dabar matė tik tai žuvis. Jas buvo kartu su vyrais sugavęs...

Zenonas nustebejęs pažvelgė į dangų: mėnuo buvo dingęs; mariomis sėlino baltas rūkas.

Praslinko gal valanda, bet vyrai negrįžo. Rūkas buvo toks tirštas, kad Zenonas nieko negalėjo matyti. Jis truputį sunerimo.

Pridėjęs delnus prie burnos, berniukas sušuko. Jo balsas neskambėjo; tarsi užtirpo rūke.

Jokio garso. Plakasi vilnelės į valtį šoną. Tyliai miršta žuvys. Mažesnės jau nebegyvos. Tik tai lašiša dar beviltiškai gauda orą raudonomis žiaunomis. Į valtį prisirinko vandens ir palaikė jos gyvybę.

Pilka marška suvystė marios. Sunku atskirti, kur vanduo, o kur dangus. Tokia tyluma, kad spengia ausyse.

Zenonui skauda rankas. Jis nori valgyti, bet nieko neliko. Na o jeigu rūkas laikysis kelias dienas? Kas tada? Bet jis nėra išlepintas, jis žvejo sūnus.

Vyrai turbūt pasiklydo mariose. Gal jam reikia irtis; nors tokiame rūke galima tik klaidžioti.

Zenoną ūmai taip suėmė miegas, kad jis vos susilaikė neatsiguopęs valties dugne. Berniukas šlakstė sau veidą vandeniū. Jo plaukai buvo šlapi, o tėvo sermėga visa aptaškyta. Jam pasidarė šalta ir neįjauku. Zenonas ėmė garsiai rėkauti.

Niekas neatsiliepė.

Kažkur, už rūko marškos, tekėjo saulė. Dangus toje vietoje blyškiai raudo. Ten turėjo būti krantas.

Zenonas nusitvėrė irklų. Valtis, prikrauta žuvies, buvo sunki; ji vos plaukė į priekį. Greitai berniukas visiškai nuvargo. Jo rankos nebuvo tokios stiprios kaip vyrų.

O rūkas vis nesiskirstė.

Gūdžiai sukaukė garlais. Zenonui buvo baugu. Juk gali užplaukti ant valties ir ją paskandinti. Jis sušuko. Nežinia, ar Zenoną išgirdo, bet garlaisvis slinko tiesiai į jį. Jis išnėrė iš rūko visai netikėtai: pirma pasirodė tamsus, aprūkęs kaminas, kurį tuojau vėl uždengė tirštas miglos debesis, o paskiau Zenonas pamatė ir laivo bortą; tenai stovėjo jūreivis, laikydamas rankoje ilgą kartį; jis matavo vandens gilumą, kad garlaisvis neužplauktų ant seklumos. Keletą kartų skambtelėjo gongas.

Pavargusios Zenono rankos visai nusilpo, jis vos galėjo suvaldyti sunkius irklus. Valtis nerangiai, lyg nenoromis, pasisuko. O garlavio priekis jau buvo čia pat, jis beveik kliudė Zenono valtios kraštą.

Valtis pasviro. Ją pagriebė nedidelė banga ir sviedė į šalį. Zenoną apkurtino garlavio mašinų dundesys; aitrūs dūmai padvelkė į veidą.

Atsipeikėjęs iš išgąščio, jis išgirdo duslų ir greitą savo širdies plakimą. Irklai buvo nudribę į vandenį.

Garlaisvis jau tolo. Dar kartą kitą skambtelėjo gongas. Kažkur suklykė žuvėdra. Jos riksmas greitai nutilo; Zenonas pasijuto dar labiau vienišas ir apleistas.

Begalinė tyluma, — štai kas dabar baugino berniuką. Jam atrodė, kad šimtai kažkokių baisių, kraujo ištroškusių būtybių supa jį iš visų pusių (Finkis juk pasakojo, kad mariose yra laumių)... Brrr! Zenoną nukrėtė šiurpas. Jos... tyko iš pasalų, neskubėdamos, atsargiai... Galbūt tiesą sakė Fredas, jog nereikėjo jam plaukti... Kas gi bus dabar? Ką jam daryti?

Zenonas žiūrėjo į pilką marių vandenį. Jis matė jame savo liūdną, iškreiptą veidą.

Tolimi garsai draskė rūką. Zenonas įtempė klausą. Jam pasirodė, jog kažkas šaukia.

— Ze-no-nai!.. — išgirdo jis.

„Finkis“, — nudžiugo Zenonas ir suriko, kiek tiktai leido plaučiai. Jam atsiliepė.

Zenonas pastebėjo, kad rūkas pamažu sklaidosi, retėja, kyla į viršų. Dorė su vyrais plaukė prie jo. Kai ji buvo visai arti, Finkis linksmai paklausė:

— Išsigandai?

— Ne,— atsakė Zenonas.

— Ar neverkei?

— Ne,— papurtė galvą Zenonas.

— Jei teisybė, tai gerai,— šyptelėjo Fredas ir sviedė jam virvės galą.

Zenonas pririšo valtį prie dorės, paskiau paėmė į rankas lašišą ir pakėlė ją aukštyn. Apšviesta saulės žuvis atrodė dar gražesnė. Žvynai, pamarginti raudonais šlakeliais, žibėjo ant jos šonų; nuo pelekų žybčiodamas lašėjo vanduo.

— Graži žuvis,— tarė prisimerkdamas Finkis. — Žiūrėk, Zenonai, jos žvynai lyg gryno sidabro...

Žuvis staiga vikstelėjo, paskutinį kartą prasižiojo ir ėmė drebėti.

Po minutės ji buvo jau negyva.

O rūke išsipraususi saulė riedėjo aukštyn vaiskiu dangaus skliautu.

KUR ŪKIA LAIVAI

Valdas nė pats nežino, ar buvo nors valandėlę užsnūdęs. Iki vėlumos jie šnekėjosi apie kelionę. Daugiausia kalbėjo Valdas, o motina tik atsakinėjo.

— Ar Klaipėda didelis miestas?

— Didelis...

— O ten marios yra?

— Yra...

— O jūra?

— Ir jūra yra...

— O laivų?

— Yra iš laivų...

— O mėnulis?..

— Liaukis! — pyktelėjo motina. — Seniai laikas miegoti; rytoj anksti kelsime. Ji nusiprausė veidą ir paleido plaukus.

Naktis spindėjo žvaigždėmis už lango. Mieguistai klykavo žuvėdros. Viršum pušies išsirideno mėnulis ir susimąstęs žiūrėjo į nurimusį marių vandenį, tyliai kopas, į visą miegančią žemę.

Nelengva Valdui patikėti, kad jo norai išsipildė, kad jis keliaus kartu su motina į Klaipėdą, kur niekada dar nebuvo.

Taip besvajodamas, jis užmigo. O kai pravėrė akis, buvo jau rytas; tiesa, labai dar ankstyvas, nes saulė kažin ar buvo patekėjusi. Bet dangus jau blanko; žuvėdros klykė garsiau, giedojo gaidžiai, buvo dingęs mėnulis, ir prieplaukoje storu balsu, lyg užkimęs, ūkė garlais.

Motina, pakilusi pirmoji, triūsėsi virtuvėje; taisy pusryčius. Kambaryje buvo pasklidęs šviežio pieno kvapas. Pienas — jam, o kepamas ungurys — tėvui, traukiančiam tinklus jūroje.

Valdas puolė praustis. Išbėgo basas į kiemą ir — prie marių. Apsiplovė nosį,

ausis, nors iš tikrųjų liko murzinas kaip buvęs. Motina tai matė. Buvo betempianti jį prie praustuvės, bet tuo metu vėl suikė garlaisis ir jau tarsi garsiau.

— Ak, tu netikęs berniūkšti! — tepasakė ji, niuktelėdama Valdui pašonėn.

Ir nužingsniavo su ryšuliu į priep্লাuką.

Garlaivio deniu vaikščiojo keleiviai; visi Valdo pažįstami, visi iš Nidos: klubo skaityklos vedėja, felčeris, mokytoja ir kiti. Kapitono būdelėje stovėjo kapitonas. Pamatęs Valdą, pamojavo jam ranka. Tas irgi buvo pažįstamas.

Iš aprūkusio garlaivio kamino vertėsi dūmai. Dūmai juodi, o dangus pilkai melsvas su raudonu atspalviu — tekėjo saulė. Mašinos buvo paleistos; garlaisis drebėjo nuo priešakio iki galo, švilpė, pūsdamas baltus garus, sunkiai ir nepatenkintas šniokštavo, tarsi niršdamas, kad žmonės vis dar laiko jį pririšę prie krantinės storomis virvėmis.

Pagaliau jūreiviai atkabino virves ir nuėmė lentą, kuri buvo permesta nuo krantinės į laivą.

Pasisvėręs ant turėklų, Valdas žiūrėjo į priep্লাukos vandenį, išmargintą spalvotomis dėmėmis: mėlynomis, žaliomis. Ten galėjai matyti ir daugiau spalvų, bet Valdas jau nebūtų galėjęs pasakyti, kokios tai spalvos. Dėmės buvo tikrai gražios; jos priminė gėles, o gal medžius, kuriuos Valdas mėgo piešti ant laikraščių kampų.

Staiga garlaisis sudrebėjo, vanduo sujudo, ir gėlės dingo.

Valdas pakėlė galvą. Garlaisis plaukė į vandens platybes. Kopų viršūnės švytėjo ankstyvuose saulės spinduliuose.

Valdas apžiūrėjo laivą. Vienoje vietoje buvo pakeltas geležinis dangtis. Jis pažvelgė pro jį į vidų ir nustėro susižavėjęs: tenai krūpčiojo didžiulė mašina, žybčiodama blizgančiu metalu, skleisdama baisų karštį ir tepalų kvapą. Valdui vos neapsvaigo galva — nieko panašaus jis dar nebuvo regėjęs. Apie mašiną sukiniėjosi pusnuogis, baisiai išsitepęs vyras.

Jis pastebėjo Valdą ir mirkstelėjo jam žvitria akimi, baltai žėrinčia tamsiame prakaituotame veide.

Valdas nusišypsojo. Galimas daiktas, kad jis ilgai būtų žiopsojęs pro angą, bet motina timpltelėjo jį už rankovės, pasivedė į šalį, ir jie nusileido laiptais žemyn — į kajutę.

Čia buvo susirinkę beveik visi keleiviai. Mokytoja skaitė knygą, felčeris šiaip sau murksojo, klubo skaityklos vedėja maloniai kalbėjosi su jūreiviu. Jūreivis dėvėjo dryžuotus marškinius ir juodą striukę. Jis kažką pusbalsiu šnibždėjo merginai į ausį, o ši patyliukais juokėsi ir gana keistai vartė akis. Dauguma snūduriavo. Buvo ankstyvas ir vėsokas metas. Mašinos vienodai gaudė, už garlaivio bortų plakėsi putotas vanduo, ir šviesios bangos vilnijo mariomis.

Valdas, stovėdamas ant suolo, ilgai žiūrėjo pro mažytį langelį, vadinamą iluminatoriumi. Marioms nebuvo galo. Jos buvo plačios plačios.

Paskui jis žvilgtelėjo į motiną. Ji atrodė susimąščiusi. Galvojo. Apie ką? Valdas negalėtų įspėti. Motinos žvilgsnis visada toks paslaptingas, o ypač dabar. Galbūt ji galvojo apie tėvą, žvejojantį jūroje. Galbūt...

— Mama, ar toli Klaipėda?

— Toli...

— O kurioje pusėje bus?

— Žiūrėk, kai pamatysi daug laivų — tai ir bus.

Žiūrėjo, žiūrėjo Valdas, kol įveikė jį miegas. Tuomet padėjo galvą ant motinos kelių ir netrukus ėmė kažką sapnuoti. Rodos, matė milžinišką laivą su žiburiais, su daugybe jūreivių gražiomis uniformomis. Laivas suposi ant bangų, o jūreiviai dainavo.

Pabudino jį triukšmas. Keleiviai buvo sujudę. Ant laiptelių, einančių į viršų, mirgėjo jų kojos. Aidėjo balsai: „Jau!“ — „Atplaukėm!“

Mokytoja užvertė knygą. Felčeris nuvijo snaudulį, užsirūkė cigaretę, pagyvėjo ir jai nusišypsojo.

Klubo skaityklos vedėją Valdas rado laivo viršuje, prie turėklų. Vėjas plaikstė jos skarelę. Ji atrodė laiminga. Jūreivis grojo lūpine armonikėle, kuri akinamai blyksėjo saulėje, kai jis pakreipdavo ją į šviesą, išpūsdamas žandus ir gaudydamas kvapą. Valdui patiko jūreivio muzika; grojo jis gražiai.

Garlais jau plaukė į uostą. Kiek čia pūkstė visokiausių laivų, kaip išdidžiai jie skrodė vandenį, kaip rūko jų kaminai! Sukinėjosi aukšti kranai, keldami į kran-tą sunkias dėžes, švilpė sirenos ir žvangėjo metalas. Valdas smalsiai dairėsi aplinkui, užmiršęs jūreivį su lūpine armonikėle.

Tuo metu garlais įsuko į kanalą ir, truputį paplaukęs, prisišliejo prie kran-tinės.

Kelionė pasibaigė.

Žmonės kas sau pasklido po miestą.

Valdas trepseno įsikibęs motinai į ranką. Taip buvo ji liepusi. Ji turinti aibę visokių reikalų. Nereikia gaišti, kad nepavėluotų atgal į garlaivį.

Gatvėmis skubėjo daugybė praeivių (kur jie visi skuba?); važiavo dviračiai, autobusai, sunkvežimiai, purpsėdami lėkė motociklai. Valdas išsigando. Argi daug reikia, kad jie užlėktų ant jo? Nors ir stebėtina, bet visos mašinos darniai švilpė savo keliu, nė negalvodamos kliudyti Valdo. Vis dėlto miestas atrodė kažkoks bauginantis ir grasus.

Jie užėjo į vieną krautuvejį. Motina nusipirko elektros lempuotę. Užėjo į kitą,— išsirinko keptuvejį. Trečioje — ilgai vartė rankose gražų indą gėlėms, bet nepirko. Matyt, pagailėjo pinigų. Ko tik čia nebuvo! Raibo akys bežiūrint. Valdui patiko patefonas, kuris grojo vis kitas plokšteles. Ėmė prašyti motinos, kad nupirktų, bet ji tikrai nusijuokė, o pati nupirko mėlynos medžiagos ir pypkę. (Pypkė — tėvui.)

Tuomet Valdas panorėjo raudonai dažyto dviratuko. Jis neužmiršo, kad motina buvo anksčiau žadėjusi jį nupirkti. Ėmė įkyriai prašyti.

— Na gerai, gerai,— pagaliau sutiko motina. — Kiek kaštuoja šitas dviratas? — paklausė ji pardavėjo.

— Jis neparduodamas,— atsakė pardavėjas.

— Kodėl? — nustebo Valdas.

Pardavėjo žvilgsnis pro akinių viršų buvo apgailestaujamas.

— Matote... visus išpardaviau. Liko tik šitas... Bet jis sugedęs.

— Sugedęs?..

— Taip taip, sugedęs,— skubiai patvirtino savo žodžius pardavėjas.

Valdas vėl žiūrėjo į dviratuką, pastatytą prie lentynos; toks gražus dviratukas, o sugedęs... Sunku patikėti, kad gali būti naujų sugedusių dviratukų. Juk jie nauji...

Jis dar būtų galvojęs apie dviratuką, bet motina paėmė už rankos, ir jie išėjo į gatvę. Gatvėje Valdas domėjosi kitais dalykais: dailiomis jūreivių kepurėmis, tiltu per Danę, motorlaiviais, krautuvių vitrinomis; motinai nuolat reikėjo jį raginti, kad neatsiliktų.

Žingsnis po žingsnio — ir jie atsidūrė turguje. Tokios žmonių kamšalynės Valdas negalėjo nė įsivaizduoti. Seni ir jauni, vyrai ir moterys,— visi susigrūdę čia ir derasi, ginčijasi, šūkauja, perka ir parduoda.

Motina pirkto raudonų obuolių. Valdas išsirinko didžiausią ir atsikando. Obuolys buvo gardus — saldžiarūgštis, nors truputį trenkė žuvimi.

Labiausiai Valdą stebino žmonių kojose. Kokio apavo jos tikrai nenešiojo: dulkėti sandalai ant basos pėdos, auliniai juodi išblizginti batai, nudėvėtos atsivėpusiomis nosimis korpės ir štai dailūs pusbačiai, kurie neramiai dairosi į šonus. Valdas užvertė galvą: pusbačiai buvo jūreivio; jis siūlė rankinį laikrodį. Laikrodis — baisiai gražus. Su metaline apyranke. Bet argi Valdas drįstų tokį turėti?.. Šlubas senis užkimusiu balsu rėkavo:

— Balionai, balionai! Gražūs balionai!

Viena moteris panorėjo nupirkti balioną savo mergaitei. Senis išrišo žalią balioną iš puokštės. Mergytė siekė jo, bet balionas išsprūdo iš pirštų ir ėmė kilti į orą. Mergytė pravirko, žmonės juokėsi.

O balionas vis kilo ir kilo aukštyn, linksmi nešamas vėjo. Paskraidęs viršum turgaus, jis pasidavė į jūros pusę ir pagaliau dingo iš akių, tarsi sudėgęs saulėje. Niekas daugiau juo nesirūpino.

Valdui buvo gaila mergytės. Jis norėjo jai ką nors pasakyti, bet motina jau tempė jį tolyn per tirštą, margą, triukšmingą minią.

Paskui motina sutiko savo pažįstamą. Jos užsišnekėjo. Valdui buvo baisiai nuobodu. Jis pradėjo galvoti, kad motina galėjo būti šiandien jam geresnė. Kodėl ji nenupirko dviratuko? Tiesa, dviratukas buvo sugedęs... Bet gal ir nebuvo. Kodėl motina nepaieškojo kito? Nenorėjo... Ji dar pasigailės, kad taip pasiėgė.

Jis patyliukais užlindo už vieno vežimo ir čia pasislėpęs atsitūpė. Vežimas kvepėjo šienų. Bėri, žvilgančio plauko arkliai trempė kanopomis grindinį ir šnairavo į Valdą tamsiomis akimis. Jie buvo pakaustyti; jų pasagos įskeldavo kibirkštis. Valdui darėsi baisu. Jis pasitraukė už kito vežimo, kur arkliai nebuvo tokie siautulingi. Ilgainiui jam nusibodo lindėti pasislėpusiam nuo žmonių. Jau ketino grįžti atgal, bet... paklydo: motinos niekur nesimatė. Valdas ėmė ją šaukti; motina neatsiliepė. Pro šalį ėjo nepažįstami, svetimi žmonės.

Gal kokią valandą, o gal daugiau klaidžiojo Valdas po turgų. Motinos jis nesurado. Beklaidžiodamas išalko; suvalgė visą obuolį. Suvalgęs neištvėrė ir apsiverkė. (Kaip jis dabar gailėjosi, jog sumanė gąsdinti motiną.)

Kažkieno ranka palietė jo galvą.

— Ko verki, vyre?

Valdas pakėlė akis. Tai buvo aukštas rudaplaukis jūreivis su auksiniu dantimi burnoje. Jūreivis Valdui patiko.

— Nesibaimink ir liaukis bliovęs,— pasakė jūreivis storu balsu, sužinojęs, kas nutiko Valdui. — Surasim tavo mamą.

Jis nusiėmė kepurę, išsegė iš jos blizgantį inkarą ir atkišo jį berniukui.

— Še, dovanujo tau. Tik būk vyras!

Inkaras buvo toks gražus, kad visi galėjo Valdui jo pavydėti. Valdas jau nebeverkė; prapuolė noras ašaroti.

Prie gatvės kampo jūreivis jam nupirko labai šaltą skanėstą, vadinamą ledais. Taip jis ir sakė jaunai pardavėjai, šypsodamas linksmomis akimis: „Duokite dvi porcijas ledų“. Valdui buvo truputį keista, kad žmonės valgo ledus. Jis pirmą kartą jų paragavo, ir tie ledai buvo gardūs.

Paskiau jūreivis sutiko savo draugus.

— Ei, iš kur gavai tą vaiką?

— Radau miške po grybu,— atsakė šis.

— Ha ha ha! — nusikvatojo jūreiviai. — O ką dabar su juo darysim?

— Reikia nuvesti į miliciją,— tarė vienas.

— Ne, nereikia,— užginčijo kitas, kuris buvo aukštesnis ir smilkino pypkę.— Gal jo mama atsiras.

Jie vaišino Valdą saldainiais, sausainiais ir vis klausė, ko jis dar norėtų. Valdas ir savo nelaimę užmiršo.

Rudasis jūreivis pasisodino Valdą ant pečių. Nuo čia galėjai toli matyti. Jo draugai ėjo iš šonų. Visas ketvertas traukė per miestą. Jie žingsniavo smagiai, truputį krypuodami į šonus ir traukdami dainą. Žemė suposi po Valdo kojomis, praeiviai atsigręždavo į juos, ir atrodė, kad vakarėjantis miestas pilnas seniai pažįstamų žmonių.

Jau temo... Kai jie žingsniavo per tiltą, Danėje suspindo pirmos žiburių atšvaitės. Jos virpėjo laivui plaukiant, mirguliavo visokiausiomis spalvomis.

Jūreiviai dainavo:

*Plaukia į jūrą laivai,
Ahoi ahoi ahoi!
Supasi bangos laisvai,
Ahoi ahoi ahoi!..*

Bet kas gi tai? Valdas išgirdo motinos balsą. Ji šaukė, bėgdama skersai gatvę.

Jūreiviai sustojo. Motina pribėgo, ir jos rankos stipriai įsikibo į Valdą. Jis vėl atsidūrė ant žemės, glostomas, myluojamas, bučiuojamas.

— Ačiū jums, vyrai,— dėkojo mama jūreiviams, o jie lyg nuliūdo. — Aš taip jaudinaus, visur puldinėjau...

— Gražus berniukas,— tarė rudasis, kuris padovanojo Valdui inkarą. — Gaila mums skirtis... Jūs pavėlavote į garlaivį, bet aš surasiu kitą laivą. Eime.

Mėlynas motorlaivis burzgė prie kanalo krantinės. Vyrai ruošėsi į kelionę. Jūreivis pasikalbėjo su komanda ir šūktelėjo:

— Jie plaukia į Nidą. Lipkit!

Valdas išoko į laivą. Motoras stipriai suburzgė, žiburiai vandeny subiro, ir laivas pradėjo plaukti. O miesto namai su apšviestais langais traukėsi atgal.

Jūreiviai pastovėjo valandėlę ant krantinės, pamojavo Valdui ir linguodami nuėjo į miestą.

KUMELIUKAS

Automobilis, tviskantis laku ir nikeliu, stovėjo kieme. Jie nusileido laiptais, nešdamiesi lagaminus ir krepšius. Tėvas sukrovė lagaminus į automobilio bagažinę, patikrino, ar gerai pripūstos padangos, ir sėdo prie vairo. Jis buvo švariai nusiskutęs ir kvėpėjo odekolonu. Dabar tėvas Rimui atrodė jaunas ir gražus; jam patiko, kad tėvo marškiniai tokie balti, patiko ir jo judesiai — ramūs, tikslūs, vyriški. Jis mėgdavo važiuoti su tėvu, ypač kai automobilis greitai skriedavo asfaltu, o radijas transliuodavo muziką arba pasakodavo apie futbolo rungtynes.

Nors laikas buvo ankstyvas, bet gatvėmis jau zujo daug sunkvežimių ir autobusų. Blykčiojo saulėje jų priekiniai stiklai. Ryški šviesa plieskė į akis. Jie vis turėdavo sustoti prie šviesoforų. Tėvas užsidėjo tamsius akinius.

— Kiek laiko sugaišti, kol ištrūksti iš to miesto,— su apmaudu tarė jis.

Rimas tylėjo. Jam buvo gera. Jis galvojo apie ilgą kelionę, apie jūrą ir motiną, kuri laukia jų Nidoje; diena žadėjo būti tikrai nuostabi.

— Ar galiu įjungti radiją? — paklausė jis.

— Kodėl ne,— tarė tėvas.

— Tėte, ar girdi, kaip puikiai groja tas muzikantas?

— Tau jis patinka?

— Labai.

— Ir man patinka.

— Užaugęs aš norėčiau panašiai groti.

— Jeigu stengsies, gal ir tau neblogai pavyks.

Jie tolo nuo miesto, lėkdami pro žaliuojančius laukus ir pievas, pro klonius ir kalvas. Rugiai pamažu gelto, bet vasara dar buvo nepraėjusi. Ji dvelkė gaiviomis upėmis, šilto lietaus prisigėrusia, greitai džiūstančia žeme ir pavėsingų miškų saukuotais spygliais.

— Mes greit važiuojam,— tarė Rimas. — Kaunas nebetoli. Ar sustosim jame?

— Būtinai. Juk reikia papusryčiauti.

- Galėjom pavalgyti namie.
- Taip, galėjom, bet vakar nieko nenusipirkom.
- Mudu prasti šeimininkai.
- Visai prasti.— Tėvas nusijuokė.— Mama už galvos susigriebs, kai sugrižusi pamatys, kaip atrodo virtuvė.
- Negerai mes padarėm. Reikėjo ją sutvarkyti.
- Gal ir reikėjo,— tarė tėvas.

Jie vėl važiavo tylėdami. Automobilių srautas tirštėjo, ir netrukus pro šalį ėmė slinkti priemiesčio namai. Tėvas pasuko į miesto centrą. Automobilis nusileido nuo stataus kalno ir sustojo Laisvės alėjoje prie kavinės.

Ji buvo jau atidaryta. Jie įžengė į vidų pro stiklines suveriamas duris ir atsisdėd kertėj prie nuošalaus staliuko. Kai priėjo padavėja, tėvas užsakė omlėtą, bandelių, kavos ir ledų; jis žinojo, kad Rimas mėgsta ledus su vaisiais. Rimas valgė juos pasigardžiuodamas, nedideliais kąsneliais. Tėvas, išgėręs kavą, pažvelgė pro langą į gatvę, kur stovėjo jų automobilis. Jis, matyt, norėjo įsitikinti, ar nieko jam neatsitiko, kol jie pusryčiauvo.

Tėvas apmokėjo sąskaitą; jis neketino ilgai čia užtrukti.

Saulė lauke vis labiau kėpino. Automobilis buvo įkaitęs. Tėvas nusivilko švarką ir pasiraitojo marškinių rankoves. Jis susikaupęs sukinėjo vairą; jo lūpos buvo kietai sučiauptos. Bet užmiesty jis vėl prabilo. Jie kalbėjosi apie daugelį dalykų, ir tėvas Rimui papasakojo, kaip jis sukonstravo sudėtingą mašiną, kuri turbūt pakliūs net į užsienio parodą. Rimas norėjo pasakyti tėvui, kad juo didžiuojasi.

Kelias gaudė po automobilio ratais. Dabar jis buvo platus ir tiesus. Rimas iš tolo pamatė keliu riedantį vežimą, pakinkytą pora arklių. Šalia vežimo turseno kumeliukas. Ir vežimas, ir kumeliukas greitai artėjo. Išgirdęs smarkiai atlekiantį automobilį, kumeliukas stabtelėjo ir atsigręžė. O paskui, kažko išsigandęs, staiga išsoko į kelio vidurį.

Tėvas pasuko vairą. Bet pasuko per vėlai: kumeliukas atsitrenkė į automobilio priekį. Tėvas nusikeikė. Rimas atsigręžęs pamatė rankomis mosuojantį valstietį ir kumeliuką su pakelta užpakaline koja, tabaluojančia į šalis.

— Jam lūžo koja! — sušuko Rimas.

— Galimas daiktas.

— Kas dabar bus? Ar tas žmogus sugydys kumeliukui koją?

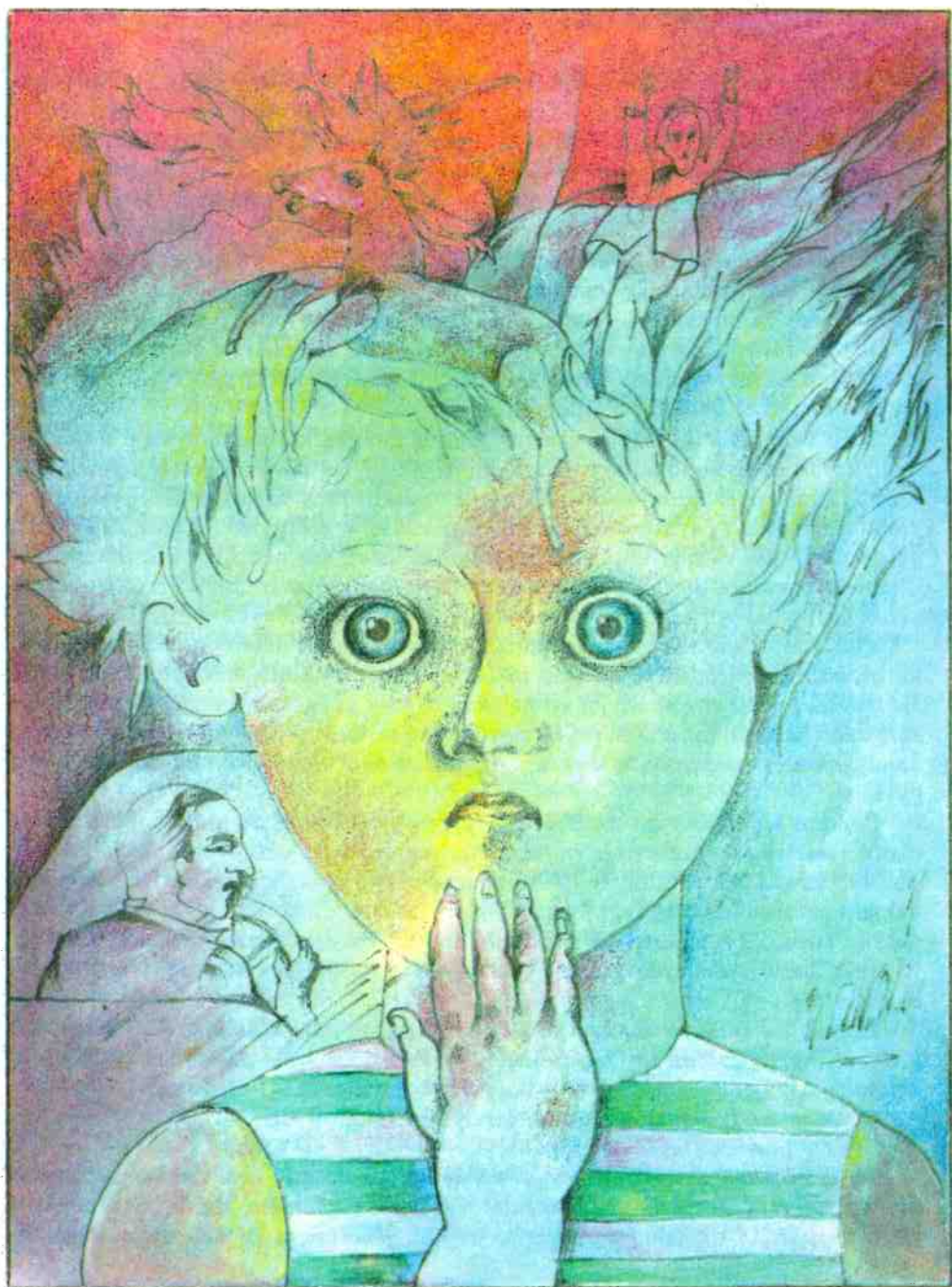
— Vargu,— tarė tėvas.— Jį greičiausiai papjaus. Ką gi daugiau su juo daryti? Tėvas sustabdė automobilį ir išlipęs apžiūrėjo jo priekį.

— Ech, lempos stiklą išdaužė! — Jis buvo smarkiai susinervinęs.— Ir reikėjo jam čia pasipainioti. Prakeiktas kumelpalaikis!

Jie važiavo toliau. Tėvas dabar kalbėjo vienas, nes Rimas tylėjo. Jam atrodė, kad šalia sėdi ne tėvas, bet kažkoks svetimas ir nemalonus žmogus.

— Kodėl tu nekalbi, Rimai? Ko paniurai?

Rimas nieko neatsakė. Visą ilgą kelią galvojo apie kumeliuką, matė jo pakeltą ir tabaluojančią užpakalinę koją ir niekur nebenorėjo važiuoti.

BERNIUKAS DŪDUTIS IR LEDO KARALYSTĖ

Anuomet nutiko tokia istorija, kurią ir šiandien daugelis senų žmonių prisimena, nes pasakojimas tebėra gyvas, vis perduodamās iš lūpų į lūpas. Ir aš kartą jį netyčia nugirdau ir nutariau užrašyti, kad neužsimirštų laikui bėgant. Juk daug ko mes jau nežinome, apie ką negalime knygoje pasiskaityti. O labai gaila.

Taigi kartą gyveno septyni broliai, ir jauniausias iš jų buvo Dūdutis,— nedidelis, truputį šlubas berniukas su ryškiai mėlynomis akimis, visada pasišiaušusia šviesių plaukų kupeta ir uogomis išteptais pirštais. Kai kada net jo nosis būdavo raudona arba mėlyna nuo uogų. Mat be galo jas mėgo, tad valgydamas ir išsiterliodavo, dėl to kiti vaikai dažnai iš jo pasišaipydavo.

Bet Dūdutis ant jų nepykdavo, tiktai nuliūdavo, įsilipdavo į medį ir vienas ten išsėdėdavo ištisas valandas, grodamas medine dūdele, kurią pats buvo pasidaręs. Gal todėl jį visi ir vadino Dūdučiu.

Šiaip Dūdutis ir jo broliai gyveno gana laimingai, kol kaimynystėje neįsikūrė Ledo karalystė. Nuo to laiko ir prasidėjo ne tik jų, bet ir visų žmonių bėdos šiame krašte, kadangi iš Ledo karalystės nuolat pasklisdavo baisus šaltis, atnešdamas visokias nelaimes: pavasarį nušaldavo vaismedžių ir gėlių žiedai (paskui, žinoma, nebebūdavo nei vaisių, nei medaus), stambūs ledai, vos ne sulig vištų kiaušiniams, iškapodavo vasarą derlių, sužalodavo žmones, paukščius ir žvėrelius, o nuo netikėtos kraupaus šalčio bangos kartkartėmis ir žmonės žūdavo.

Visi žinojo, kad tas klaikusis šaltis, nešdamas šimtus nelaimių, atsirita iš Ledo karalystės, kur viešpatavo be galo piktas valdovas, linkintis žmonėms vien bloga. Jis tarsis nesitvėrė savo kailyje, vis ką nors negera prasimanydamas, vis siųsdamas stingdantį šaltį, kuris sunkiai prisilėgdavo gražų ir derlingą kraštą. Nebesigirdėdavo dainų, žmonės vaikščiodavo susitraukę ir nusiminę. Pritrūkdavo maisto, išgaišdavo gyvuliai.

Reikėjo kažką daryti, todėl krašto vyrai, smarkiai apsiginklavę, kelis sykius bandė įveikti Ledo karalystės valdovą, bet sugrįždavo nieko nepešę: pakeliui juos sustabdydavo klaukus šaltis, ir jie būdavo priversti pasukti atgalios. Dūdučio broliai taip pat traukė į tokį žygį. Ir ką gi? Parsirado namo pasiligoję, vos gyvi, vienas nušalęs ausis, kitas pirštus. Jie pasakojo, kad, artėjant prie Ledo karalystės valdovo pilies, šaltis pasidarydavęs tiesiog nebepakeliamas, ir jie būdavo priversti grįžti, iš kur atėję.

Jų kalbas Dūdutis nuolat girdėdavo. Ilgai tylėjo, kramtydamas džiovintas mėlynės, kurių dar turėjo iš praėjusios vasaros (šią vasarą jos visai neužderėjo dėl šalčio), o vieną dieną pasitrynė išteptą nosį, susiveržė kelnių diržą ir tarė:

— Aš eisiu ir nugalėsiu Ledo karalystės valdovą.

BroLIAI pratrūko gardžiai juoktis.

Jie kvatojosi net pilvus susiėmę. Paskui ėmė visaip iš jo šaipytis. Tu toks mažas silpnas įveiksi tą, kurio mes neįveikėme? Tą, kurio tūkstančiai stiprių vyrų neįstengia nugalėti? Na tik jau susimildamas nejuokink mūsų ir geriau niekam nesipa-

sakok apie savo sumanymą. Lipk ant šiltos krosnies ir miegok, juk ne tavo nosiai tokie žygiai.

Tačiau Dūditis nė nemanė jų klausytis. Netrukus, broliams išėjus dirbti į laukus, jis susiruošė į kelionę: pasiėmė duonos, apsilvilko kailinukus, užsimaukšlino ant galvos žieminę kepurę, įsikišo dūdelę į kišenę ir patraukė į Ledo karalystės pusę.

Buvo vasara, švietė kaitri saulė, tad iš pradžių ji smarkiai kamavo karštis, šitaip apsirengus, prakaitas žliaugte žliaugė per akis, bet, artėjant prie Ledo karalystės, darėsi vis šalčiau ir šalčiau. Jis susisagstė visas sagas, ir vis dėlto nė kailinukai jau nebešildė. Pirštai šalo pirštinėse. Dūditis pūsdavo į juos šiltą orą, kad tie visai nesugrūbtų.

Galop, pasiekęs aukštos plikos kalbos viršūnę (dėl šalčio čia niekas neaugo), jis toluomoje išvydo Ledo karalystės valdovo rūmus. Šie stūksojo ant aukšto ledinio kalno, apjuosti ledine tvora. Į šaltą mėlyną dangų kilo saulėje švytintys lediniai pilies bokštai, dvelkiantys neįveikiama galybe. Ledo spindesys smarkiai akino.

Dūditis prisimerkė, galvodamas, kaip jis žengs toliau ir prisiartins prie tos rūsčios ir milžiniškos pilies, jei šaltis vis smarkiau gniaužė kvapą. Gal broliai buvo teisūs, juokdamiesi iš jo ketinimo užimti pilį ir nugalėti valdovą? Ar ne veltui jis žygiavo kelias dienas ir naktis, dabar iš nuovargio vos besilaikydamas ant kojų ir drebulio krečiamas?

Tuo metu kažkur netoliese pasigirdo gailus paukščiuko čirpsėjimas. Dūditis atsimerkė, apsidairė ir išvydo už keliasdešimties žingsnių vienintelį belapį, smarkiai apšerkšnijusį krumą, sidabru blizgantį šaltoje saulėje. Priėjęs prie krūmo, jis pastebėjo vielinę kilpą ir joje įstrigusį mažą, bet labai gražų paukščiuką. Jo spalvotos plunksnos po kaklu žėrėte žėrėjo. Kitos gulėjo nukritusios į sniegą. Paukščiukas atrodė vos gyvas,— toks buvo suvargęs ir nusikamavęs.

Jis iš paskutiniųjų plakė sparneliais ir spurdėjo kilpoje, norėdamas ištrūkti, bet, žinoma, nepajėgė. Tikriausiai jau ne vieną dieną šitaip kamavosi,— vos gyvas nuo šalčio ir bado.

Dūdučiui labai pagailo paukščiuko. Jis paėmė drebantį kūnelį, atpalaidavo kojytes, kurias buvo suveržusi kilpa, patupdė jį ant delno ir sušuko:

— Skrisk, vargšas paukšteli. Dabar tu esi laisvas.

Paukščiukas purtelėjo aukštyn, bet, apsukęs ratą virš Dūdučio galvos, nusiėjo ant ištiesto delno.

— Aš iš tiesų vėl galiu skristi,— džiugiai tarė jis.— Ačiū tau, gerasis berniuk, kad tu mane išvadavai iš tos bjaurios kilpos. Pikti žmonės jų visur paspendė. Į vieną aš ir įkliuvau, kai nutūpiau pailsėti ant šito krūmo.

— Bet kodėl jie taip padarė? — paklausė Dūditis.

— Nejaugi tu nežinai? — atsakė paukščiukas.— Jiems rūpėjo mane pagauti, uždaryti į narvelį ir parduoti, nunešus į turgų. O kur tu keliauji, gerasis berniuk?

— Aš einu į tą Ledo karalystės pilį, kuri dunkso tenai ant kalno. Daug nelaimių ji atneša, todėl pasiryžau ją sugriauti, tik nežinau kaip. Pagaliau kažin ar

galėsiu ją pasiekti, nes prie jos artėjant šaltis darosi vis aršesnis. Ne kartą mano broliai kartu su kitais vyrais bandė užimti tą pilį, bet buvo priversti trauktis atgal. Turbūt ir manęs tas pats laukia.

— Nenusimink,— nuramino paukščiukas.— Tu mane išgelbėjai, todėl aš tau padėsiu. Tiktai klausyk mano patarimų ir juos vykdyk.

— Gerai,— nudžiugęs sutiko Dūdotis ir, suradęs kailinukų kišenėje sudžiūvusių mėlynių, davė uogų palesti paukščiukui, kuris godžiai jas čiupo snapeliu. Pasisotinęs paukščiukas truputį atkuto, pralinksmėjo ir šitaip prabilo:

— Pirmiausia pasiimk nuo žemės vieną nukritusią mano plunksnelę ir pasislėpk ją po marškiniiais. Ji visą laiką tave šildys, todėl ir didžiausio šalčio nejudi. Kai prieisi pilį, tau kelią pastos sargybiniai, bet tu kelis sykius pamojuok šia plunksnele,— ir jie atšoks į šalį. Pilies viduje rasi grėsmingąją valdovą, nuo kurio bjaurių kėslų nuolat kenčia visas kraštas, bet tu jo neišsigąsk. Išsitrauk savo dūdelę, tris kartus ją pagrok, treptelk koja — ir pamatysi, kas atsitiks.

Sulig šiais žodžiais paukščiukas sumosavo sparneliais ir nuskrido tolyn. Dūdotis dar ketino jo paklausti, kas vis dėlto įvyks Ledo karalystės valdovo rūmuose, bet nebespėjo. Paukščiuko niekur nešimatė,— tas jau buvo dingęs.

Dūdotis nusileido ant kalvos ir patraukė per didelį lauką prie pilies. Aplinkui gulėjo sniegas ir ledas. Buvo labai slidu, ir Dūdotis vos išsilaikė nepargriuvęs. Sunki kelionė, ką ir besakyti. Ledas pasirodė esąs slidesnis negu čiuožykloje, tačiau šaltis nebekamavo Dūdučio, nes jį šildė paukščiuko plunksnelė, užkišta užantyje.

Ledo pilis pamažu artėjo, žingsnis po žingsnio judant į priekį. Nuovargis smelkėsi į kojas, bet berniukas nesiliovė ejęs, kol pavakarėję atsidūrė aukštojo kalno papėdėje. Į pilį vedė statūs lediniai laiptai. Dūdotis ėmė kopti jais, nors jėgų jau nedaug bebuvo likę. Turėdavo sustoti, pailsėti ir vėl keberiotis aukštyn, nuo vienos pakopos ant kitos iki ledinių pilies vartų, kur jam kelią pastojo rūstūs, labai smarkiai apsiginklavę sargybiniai ir suriko griausmingais balsais:

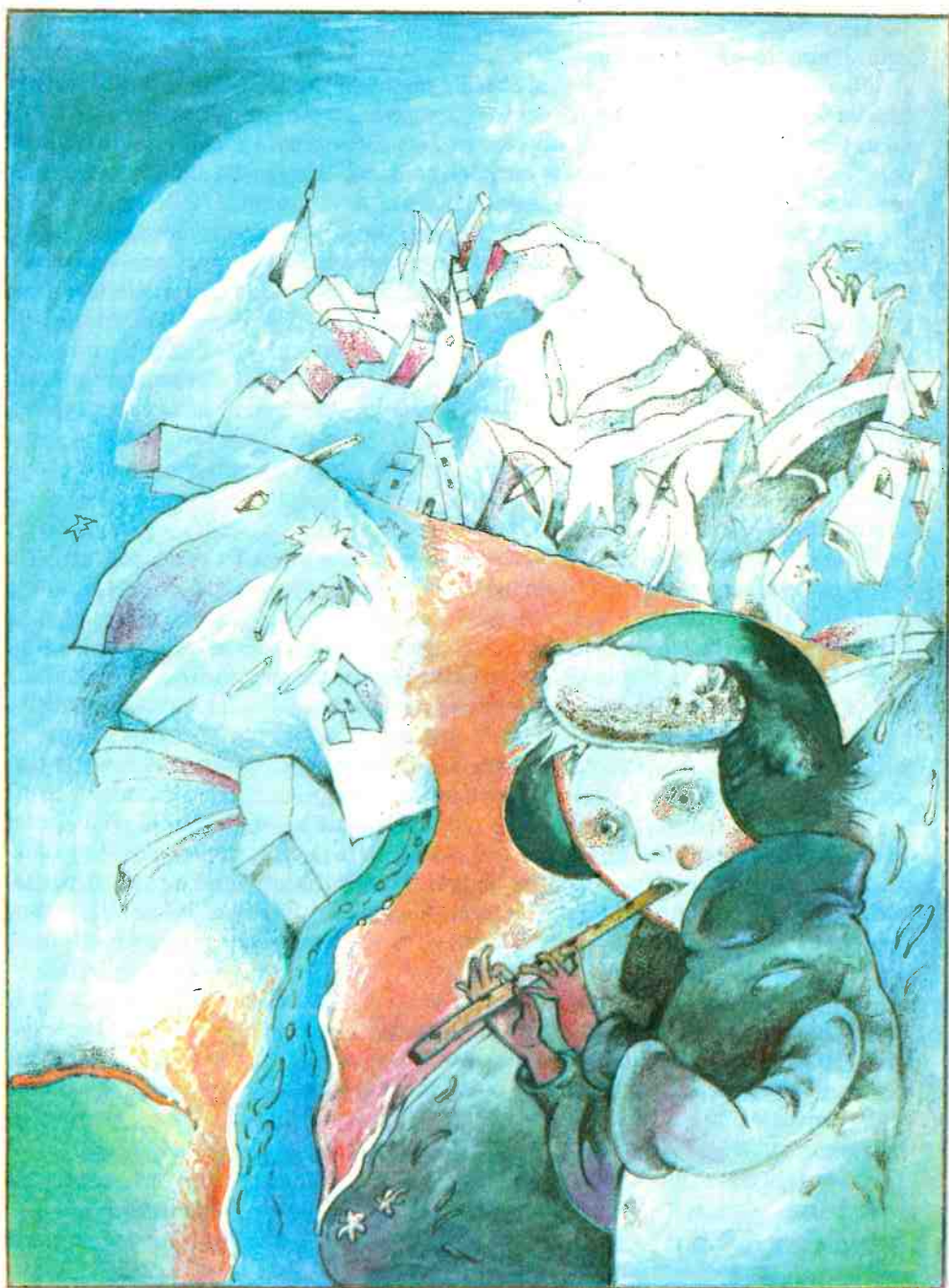
— Stok! Nė iš vietos! Niekam nevalia įžengti į pilį ir drumsti mūsų valdovo ramybę!

Tada Dūdotis prisiminė, ką jam buvo sakęs paukščiukas, išsitraukė plunksnelę, kelis kartus pamojavo ją sargybiniams prieš nosį, šie sustingo pražiotomis burnomis, negalėdami nė krustelėti, o jis šmurkštelėjo pro juos į pilies kiemą. Smalsiai apsidairė. Aplinkui nė gyvos dvasios.

Žinoma, pilis nebuvo tuščia. Viduje turėjo kažkas būti: pro ledinius langus sklido melsva šalta šviesa. Jau leidosi saulė, ir nuo pilies sienų ir bokštų krito tamšūs baugūs šešėliai.

Labai nejauku buvo Dūdučiui. Jį suėmė baimė. Ir berniukas pamanė, ar ne laikas apsisukti ir greičiau sprukti iš čia. Kas jo laukia šitoje niūrioje pilyje? Kokie pavojai aplinkui tyko?

Jau buvo besitraukiąs nuo ledinių pilies durų, bet tuo metu kažkur aukštai pasigirdo paukščiuko čirenimas, lyg paukščiukas būtų norėjęs jį padrašinti ir pasakyti, kad neverta trauktis pusiaukelėje.

Dūdotis susigėdo ir tarė sau: „Ne, nesitrauksiu atgal. Juk savo žygio dar nebai-
giau. Tebūnie taip, kaip lemta būti“.

Jis nuspaudė durų rankeną, pravėrė cypiančias duris ir įžengė į pilies menę. Čia didžiuliame lediniame soste sėdėjo paniuręs ir piktas Ledo karalystės valdovas. Dūdučiui net kvapą užėmė į jį pažvelgus. Žiaurusis senis lyg snūduriavo, bet tuoj pakėlė ledo varvekliais aplipusią barzdą ir suriaumojo ant Dūdučio, atrodė, kad sienos ir skliautai tuoj sutrūkinės:

— Kaip tu čia patekai? Kaip drįsai peržengti mano pilies slenkstį?

— Aš atėjau pasakyti, kad tu liautumeis siuntęs šaltį į mūsų kraštą ir daręs visokias niekšybes. Tavęs visi nekenčia. Daug metų mes vargom dėl begalinio tavo piktumo, dėl noro daryti tik bloga, bet mūsų kantrybė išseko. Greit bus galas tavo karalystei.

— Galas bus ne mano karalystei, bet tau! — dar rūsčiau suriaumojo piktasis pilies valdovas.— Tu daugiau niekada nebepamatysi saulės šviesos! Aš negailestingai nubausiu tave!

— Bausk,— tarė Dūdotis,— tačiau išpildyk paskutinį mano norą.

— Na kokį?

— Leisk man pagroti dūdele.

— Štai kaip! — nustebo Ledo karalystės valdovas.— Tu nori pagroti? Na ką gi, leidžiu, nors šioje pilyje dar niekada neskambėjo muzika. Bet ji skambės pirmą ir paskutinį kartą.

Tai pasakęs, jis labai savotiškai nusikvatojo galingu ir grasinančiu balsu, nuo kurio Dūdotis visas susitraukė. Laimė, kad jis prisiminė paukščiuko žodžius, ir tie žodžiai jį didžiai padrašino. Juk turėjo įvykti kažkas labai svarbaus ir netikėta.

Dūdotis išsitraukė dūdele, tris kartus ja pagrojo ir treptelėjo koja. Tada lyg nuo baisaus perkūno trenksmo sudrebėjo pilies grindys, sienos, skliautai ir pats jos piktasis valdovas, iš kažkur plūstelėjo šiluma, ir ledas ėmė bematant tirpti, pavirsdamas vandeniu. Iš valdovo sosto liko tik didelė bala, į kurią, sostui ištirpus, buvęs valdovas təkstelėjo iki pažastų, drebančiu balsu šaukdamas pagalbos.

Ledas vis tirpo ir tirpo, vandens daugėjo, todėl Dūdučiui teko skubiai pasišalinti iš pilies. Vos spėjus jam išpulti pro duris ir apleisti kiemą, pilies bokštai susvyravo ir su dusliu trenksmu griuvo žemėn. Nuo kalno šlaitų pasipylė drungno vandens upeliai.

Dūdotis kiek įkabindamas skuodė tolyn, kol užduso ir stabtelėjęs atsigręžė atgal. Pilies nebebuvo nė ženklo, o kalno papėdėje telkšojo didžiulis gražus ežeras, kurį vėliau žmonės pavadino Dūdučio ežeru.

Oras netrukus atšilo, laukuose sužaliavo žolė, pievose pražydo gėlės, ėmė sprogti medžiai, ir visur linksmai sučiulbo paukščiai, vienas už kitą gražesni ir spalvingesni.

Tokios jų gausybės Dūdotis dar niekad nebuvo regėjęs.

KELIONĖ AITVARU ANAPUS DIDŽIOJO MIŠKO

Gal jūs nepažįstate Ramūno ir Rūtos, bet aš juos gerai pažįstu. Mūsų miestelyje nebuvo nė vieno, kuriam nebūtų tekę su jais susidurti ar ką nors apie juos girdėti. Ramūnas dar buvo vadinamas Erelio plunksna (galbūt todėl, kad vienu metu smarkiai skaitė knygas apie indėnus), o Rūta — Pepe Ilgakojinė (galbūt todėl, kad buvo smarkiai išdykusi ir vis prasimanydavo įvairiausių išdaigų, kartais gana kvailų, ir jūs patys tuo įsitikinsite, kai pasakysiu, kaip ji elgdavosi).

Štai, pavyzdžiui, Rūta, užuot perėjusi kelią, kai automobilis būdavo pravažiuojęs, iššokdavo prieš pat jo nosį, ir išsigandęs vairuotojas turėdavo staigiai stabdyti, vos neatsitrenkdamas nosimi į priekinį stiklą. Neretas labai įpykdavo dėl tokių netikusių pokštų, imdavo piktai burnoti ir grūmoti. Kai kas, iššokęs iš mašinos, net vytiis mėgindavo, norėdamas iškaršti jai kailį. Bet pavyk vėją laukuose! Rūta liovėsi šitaip kvailiojusi tik tada, kai kartą per plauką nepakliuvo po automobilio ratais ir pati labai išsigando.

Bet ne apie tai bus toliau kalbama, o apie Ramūną ir jo aitvarą.

Mat Ramūnas buvo labai pamėgęs daryti aitvarus ir leisti juos pavėjui. Ta aistra galop jį visiškai užvaldė: ištisas valandas, kai turėdavo laisvo laiko, darydavo aitvarus, klijuodavo juos iš plonų sausų medžio juostelių ir popieriaus ar kitų medžiagų. Na jis stačiai pakvaišo dėl tų aitvarų. Ir kokių tik nepagamindavo, — didelių ir mažų, baltų ir išmargintų įvairiausiomis spalvomis!

Jis nekantriai laukdavo vėjuotų dienų, kad galėtų aitvarus leisti į orą. Vėjas pasičiupdavo juos, pakeldavo aukštyn, imdavo blaškyti į visas puses ir nešti greitai plaukiančių debesų link, o Ramūnas, laikydamas rankoje ilgą aitvaro uodegos galą, bėgdavo iš paskos, nesitverdama džiaugsmu. Jam tai būdavo pačios smagiausios valandėlės. Jo plačiai atmerktos akys žibėdavo, ir jis, užvertęs galvą, ilgai žvelgdavo į dangų, kur plazdėdavo vėjo nešamas aitvaras.

Vieną giedrią sekmadienio popietę jis pasakė Rūtai, gyvenusiai kaimynystėje.

— Aš pasidarysiu tokį aitvarą, su kuriuo bus galima skristi. Ir tada nulėksi anapus Didžiojo miško pasižiūrėti, kas tenai yra.

Rūta gardžiai nusijuokė, tai išgirdusi.

— Et, niekus šneki.

— Be reikalo tu juokiesi. Greit įsitikinsi, kad aš sakiau tiesą. Va imsiu ir tau įrodysiu.

— Ne, tai neįmanoma, — nesiliovė tvirtinusi Rūta.

— Neįmanoma? Tik jau ne man. Aš žinau, ką kalbu.

— Čia jau gryna tavo fantazija, — nusišaipė Rūta ir paniekinamai numojo ranka.

— Be fantazijos žmogus nieko negali, — atrėžė jai Ramūnas. — Kai aitvaras bus gatavas, aš tau jį parodysiu. O dabar dink iš akių ir man netrukdyk.

Rūta nebūtų Rūta, jei nepaleistų miestelyje gando, kad Ramūnas ketina pasidaryti ne paprastą aitvarą, bet kažkokį ypatingą, kuris pajėgtų jį nuskraidinti ana-

pus Didžiojo miško, kur niekas iš vaikų nebuvo apsilankęs ir nežinojo, kokie žmonės tenai gyvena. Bet gal jų nebuvo? Gal toje vietoje plytėjo dykynė ar telkšojo didžiulis ežeras? Gal vien laukiniai žvėrys bėgiojo? Jaunesnioji Rūtos sesutė buvo įsitikinusi, kad ten medžių drevėse gyvena linksmi žmogeliukai stambiomis nosimis, mintantys riešutais, uogomis ir kažkodėl dar brangiausiais ir gardžiausiais šokoladiniais saldainiais.

Spėlioti galėjai kiek tinkamas. Vis dėlto kokia nauda iš to, jei pats savo akim neregėjai ir girdėjai tik visokias keistas kalbas, dažnai didžiai prieštaringas ir neaišku ko vertas?

Tuo tarpu Ramūnas tuoj pat įniko daryti ypatingąjį aitvarą, praleisdamas prie jo dienų dienas. Buvo vasaros atostogų metas, laiko jis turėjo pakankamai, todėl ir aitvaras per kelias smarkaus darbo savaites buvo baigtas. Ramūnas taip atsidėjęs plūkėsi prie aitvaro, kad jo niekas nebesutikdavo nei miestelyje, nei pažerėję besimaudančių vaikų būry. Be abejo, ne tas jam dabar rūpėjo.

Kai Rūta išvydo Ramūno aitvarą, ji net apstulbo: aitvaras buvo toks didelis, į nieką nepanašus, kad nežinojai, su kuo jį palyginti. Nebent su kažkokiu keistu paukščiu ar šiaip nematytu neregėtu padaru, kokius įmanoma tik susapnuoti. Jis buvo sudurstytas iš daugybės popieriaus ir plonos medžiagos gabalų, kiekvienas iš kurių švietė skirtinga spalva ir mirgėjo visokiais piešiniais, tad iš tiesų atrodė esąs ne šios žemės padaras, gal veikiau atklydęs čia iš kitos planetos.

Rūta įsikando dailiai supintos kasos galą ir ėmė jį kramtyti,— ji visada taip darydavo, būdama gerokai susijaudinusi.

— Na, ką dabar pasakysi? — išdidžiai paklausė Ramūnas.

— Nemaniau, nemaniau... — sulemeno ši.— Tik pamanykit! Kas galėjo įsivaizduoti... Kada tu skrisi?

— Greit,— tarė Ramūnas.— Palauksiu, kol pakils stipresnis vėjas, ir tuoj leisiuosi į kelionę anapus Didžiojo miško.

— O mane ar paimsi kartu?

Rūtai labai rūpėjo atsidurti anapus Didžiojo miško, nes nė sykio nesilankė ten, ir pamatyti, kokie už jo miesteliai ar miestai, apie kuriuos žmonės įvairiausiai kalbėjo ir spėliojo.

— Nežinau,— ėmė truputį pūstis Ramūnas.— Gal paimsiu, jei vietos užteks.

Jis parodė į krepšį keleiviams, pritvirtintą prie aitvaro uodegos, bet Rūta jau buvo supratusi, kam jis skirtas.

Dienos, lyg tyčia, pasitaikė saulėtos ir ramios, nepūtė nė menkiausias vėjelis, todėl jie nekantravo, laukdami vėjo. O jo kaip nebuvo, taip nebuvo. Aitvaras gulėjo daržinėje, kad jo kartais nesulytų užėjęs lietus, nors lietaus sunkiai galėjai tikėtis: dangus buvo giedras ir vaiskus.

Tik po geros savaitės medžių lapai ėmė smarkiai virpėti, ir danguje atsirado baltų debesėlių. Vėjas tolydžio kilo, stiprėjo, ir debesys vis greičiau skriejo dangumi virš aukštųjų žalių kalvų.

Tas be galo nekantriai lauktas laikas pagaliau atėjo. Reikėjo ruoštis skrydžiui. Jie nutempė aitvarą ant pačios aukščiausios kalvos ir pritvirtino prie medžio, kad vėjas netyčia jo nepasičiuptų ir nenuneštų. O vėjas buvo palankus, nes pūtė į Didžiojo miško pusę.

Ramūnas liepė Rūtai pasiimti truputį maisto ir vandens, bet ji dar pasiėmė ir seną savo lėlę, gulėjusią sandėliuke tarp nereikalingų rakandų jau bene trečius metus, sakydama, kad ją staiga prisiminė ir norinti turėti su savimi drauge,— taip jai būsią ramiau toje pavojingoje kelionėje; juk nežinia, kas ir kada gali atsitikti.

Ramūnas neprieštaravo dėl Živilės: lėlė, nors ir didelė, buvo lengva; be to, ji mokėjo kalbėti ir kai kada smagiai pralinksmindavo juokingomis šnekomis. Štai ir dabar ji patenkinta be paliovos čiauskėjo, vartydama dideles mėlynas akis:

— Ak, kokia aš laiminga, kokia aš laiminga! Juk man taip baisiai buvo nusi-bodę visų užmirštai tūnoti tame priplėkusiame sandėliuke, kur tik pelės išblašky-davo mano vienatvę. Bet jos negeros, apgraužė mano batelius ir prijuostės kraštą! Ir štai aš vėl su jumis, su savo mieląja Rūta! Ak, kaip malonu, kaip malonu, kai tave netikėtai prisimena ir dar pasiima tokion kelionėn! Aš pasistengsiu, kad ji jums pasisektų. Klausykit.manęs, pasitikėkit manim, ir viskas klosis puikių pui-kausiai.

Nevalia tvirtinti, kad Živilė būtų melavusi. Galbūt iš tiesų nuo jos priklausė jų sėkmė. Labiausiai jaudinanti buvo ta akimirka, kai Ramūnas atrišo aitvaro uodegą su pintine, kai aitvaras, vėjo pagriebtas, ėmė kilti vis aukštn ir aukštn į padangę, iš pradžių vilkdamas pieva pintinę. Bet netrukus ji jau nesiekė žemės. Tarpelis, skyręs juos nuo pievos, vis didėjo, ir aitvaras lėkė tolyn, palikdamas užpa-kaly kalvą.

Rūta iš susijaudinimo buvo it žado netekusi, Ramūnas taip pat, tik Živilė, kaip niekur nieko, nerūpestingai plekšnojo delnais ir aikčiojo:

— Tik pažiūrėkit, koks gražumėlis aplink! O mes vis kylam aukštn!

Iš tiesų aitvaras tebekilo į padebesius. Stiprus vėjas nešė jį dideliu greičiu, čia mestelėdamas keliolika metrų aukštn, čia vėl truputį nuleisdamas žemėliau; smarkiai tolo ir kalva, ir miestelis, kuris sparčiai mažėjo ir bematant dingo iš akira-čio, tarsi jo ten visai nebūtų buvę.

Vėjas švilpė ausyse, akys ašarojo. Trise buvo gana ankšta senoje, iš medžio plaušų padarytoje pintinėje (kažkada Ramūno senelis ja nešdavo šieną arkliams), bet, šitai smagiai skrendant, tas nepatogumas nuotaikos nė kiek negadino. Ir išgąstis jau buvo praėjęs.

Tiesą pasakius, nebuvo kada būgštauti, nes labai magėjo dairytis į šalis, o kaip nesinorės, jei nepaprastai toli buvo matyti, jei apačioje plytinti žemė su ežeru, upe ir upeliūkščiais, su laukais, kalvomis ir pievomis atsiskleidė prieš juos stulbinančiu, tiesiog kvapą gniaužiančiu grožiu.

Nešami vėjo, jie pasiekė Didįjį mišką, kuris žaliavo apačioje plačiai ir toli nu-sidriekęs. Paukščių būriai, gal aitvaro pabaidyti, kilo aukštn iš jo ir pulkais iš

paskos lydėjo aitvarą, nors jiems sunkiai sekėsi neatsilikti,— taip greitai aitvaras lėkė.

Užtat keliautojai netruko perskristi Didįjį mišką, ir tada suprato atsidūrę kitame krašte, visai nepanašiam į tą, iš kurio buvo pakilę į aukštybes; kur nepažvelgtum, visur kyšojo smarkiai rūkstantys fabrikų kaminai, neapsakoma daugybe kelių zujo nesuskaičiuojami automobiliai, aukštyn stiebėsi didžiuliai betoniniai namai. Baigiantis miškui, jie pamatė, kad medžiai buvo pajuodę ir be lapų,— todėl labai stebėjosi.

Vėjas silpnėjo. Aitvaras leidosi vis žemyn ir žemyn, ir jiems darėsi baisu pagalvojus, kad pintinė gali užkliūti už kokio nors betoninio į bokštą panašaus namo, į kurį atsitrenkus visiems turbūt ateitų galas.

Bet Živilė juos ramino, nuolat kartodama:

— Viskas bus gerai! Viskas bus gerai! Su manim jūs nepražūsit!

Žmonės gatvėse sustodavo ir baisesiai nustebę žvelgdavo aukštyn į aitvarą su keleiviais. Jie rodė į jį rankomis ir kažką rėkavo, bet aitvaras vis lėkė tolyn, prasmukdamas pro namus, kol pasiekė didelį parką miesto centre, kol pintinė atsitrenkė į medžio šakas ir įstrigo tarp jų, o aitvaras, tarytum staiga būtų netekęs jėgų, nusklandė žemyn, nutūpė ant žemės ir sustingo, nė kiek nebejudėdamas.

— Va ir atskridom,— tarė Ramūnas.— Živilė teisybę sakė,— mums nieko bloga neatsitiko.

— Užtat, kad mane kartu pasiėmėt,— tuoj pasiskubino pridurti kalbanti lėlė.

— Gal iš tiesų todėl,— sutiko Rūta.— Bet kokie čia to medžio lapai? Jie plastmasiniai, bet taip sumaniai padaryti ir gerai nudažyti, kad atrodo lyg tikri. Tai bent keistenybės.

Jie visi labai stebėjosi, čiupinėdami plastmasinius lapus, bet, matyt, be reikalo, kadangi jų dar laukė daug netikėtumų, kai išlipo iš pintinės ir medžio. Parke neišsėjo nė vienas žmogus! Ir kodėl? O juk parkas atrodė gana gražus, itin rūpestingai sutvarkytas.

Gėlės jame taip pat buvo plastmasinės, nors ir be galo spalvingos. Vadinasi, jos žydėjo visada, niekuomet nevysdamos! Bet kokia nauda iš tokių gėlių, jeigu jos nekvepia ir iš naujo nepražysta?

Palikę parke aitvarą (žmonių čia nebuvo, vadinasi, niekas negalėjo į jį kėsintis), jie patraukė pasižvalgyti po nepažįstamą miestą. Gatvės buvo kaip gatvės, tiesios ir asfaltuotos, bet jau šaligatviai! Tik pamanykit,— jie buvo padaryti iš kažkokios minkštos medžiagos ir judėjo, slinkdami į priekį, o žmonės, stovėdami ant jų, važiavo tolyn viena šaligatvio puse, kita grįždami atgal.

Jie nebevaikščiojo! Ne, šiek tiek vaikščiojo, kai reikėdavo užsukti į parduotuvę arba kavinę, bet čia durys pačios atsidarydavo ir užsiverdavo už nugaros, vos prie jų prieidavai. O parduotuvės buvo be pardavėjų. Lentynose gulėjo daugybė įvairiausių prekių, bet kaip reikėjo jas nusipirkti? Ar paspaudus blizgančių metalinių aparatų mygtukus ir įmetus pinigus pro siaurus plyšius?

Šito ir išmintingoji lėlė nežinojo. Ji stebėdamasi kraipė galvą ir vartė akis,

jiems stovint ant judančio šaligatvio, kuris pamažu artėjo prie metalinio automato gatvėje su gaivinamais gėrimais ir įvairiausių rūšių ledais.

Važinėtis keistu šaligatviu jau buvo nusibodę, todėl jie nulipo nuo jo ant aikštelės ties automatu ir, įmetę į jį keletą monetų, pamėgino nusipirkti ledų. Bet jis kažkodėl tik triukšmingai subildėjo, sumirksėjo žaliomis ir raudonomis akimis ir išmetė monetas atgal.

— Kaip gaila, kad negalėsime paragauti ledų,— atsiduso Rūta.— Jie turbūt labai gardūs. Aš suvalgyčiau penkias porcijas.

— Ir tada tau kelias dienas skaudėtų gerklę.

— Ne, nė kiek. Bet aš jų neparagausiu...

— O mane baisiausiai troškina,— tarė nusiminęs Ramūnas.

— Mane taip pat,— tuoj prisipažino Živilė.— Su malonumu ko nors išgerčiau, bet, atrodo, mums nepasiseks numalšinti troškulio. Ak, kokia čia savotiška tvarka! Man ji visiškai nepatinka. Susigaudyk, jei gudrus, kaip įtikti tam automatui, kad gautum ledų ir gėrimų! Ar neapmaudu?

Saulė pašėlusiai kepino, todėl vis labiau norėjosi gerti, o butelį su vandeniu jie buvo palikę parke su netikrais medžiais. Taigi visi toliau kentė troškulį, apsilaižydami džiūstančias lūpas.

Netikėtai už nugaros jie išgirdo kažkieno balsą, atsigrėžė ir pamatė tamsiu kostiumu apsirengusį vyrą su skrybėle, akiniais nuo saulės ir kaklaryšiu. Nejaugi jam nebuvo karšta, šitaip apsirengus? Tikriausiai taip, nes jis, kilstelėjęs skrybėlę, skubiai nusibraukė nosine nuo kaktos prakaitą.

— Malonu jus matyti Technikos stebuklų šalyje,— prabilo nepažįstamasis.— Ar ilgai ketinate pas mus svečiuotis?

— Nežinia,— atsakė Ramūnas, truktelėjęs pečiais.

— Ar jums čia įdomu?

— Įdomu, bet...— numykė Ramūnas.

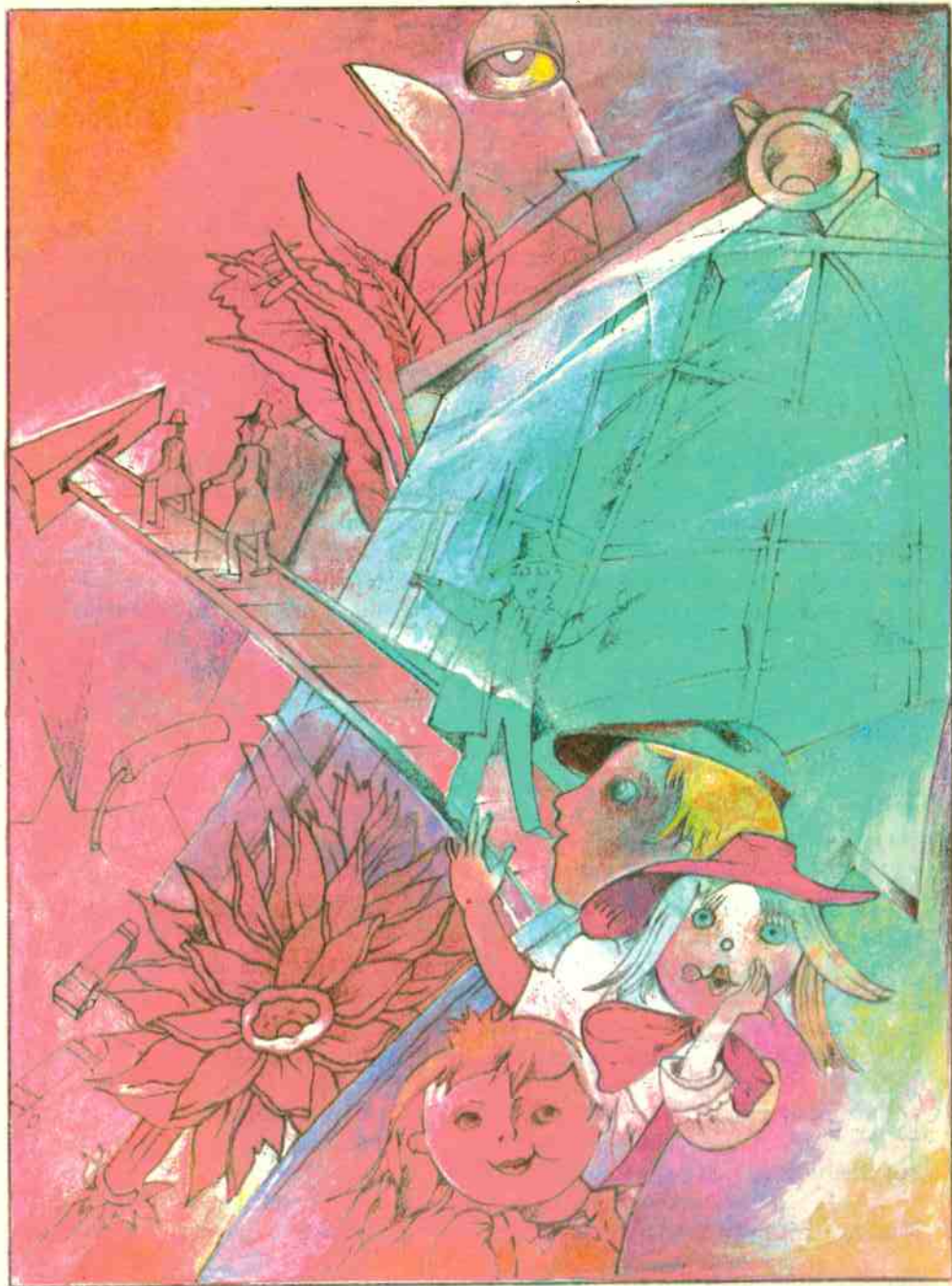
— Jokių bet,— tarė vyras.— Jūs greit viskuo susižavėsit, nes tai iš tikrųjų Technikos stebuklų šalis. Nieko panašaus kitur nepamatysit. Jūsų atvykimas buvo iš karto pastebėtas, nes virš miesto budintis palydovas tuoj pat užfiksavo keistą skraidantį aparatą, su kuriuo jūs atkeliavot, nufilmavo nusileidimą miesto parke ir duomenis pranešė į žinių kaupimo centrą. Televizorių ekranuose taip pat buvo puikiai matomas kiekvienas jūsų žingsnis šiame mieste...

— Kad čia beveik niekas nebevaikšto,— nusijuokė Rūta.

— Mes taupom laiką ir jėgas,— tarė vyras, vėl nusišluostydamas prakaitą. Kai jis pajudino galvą, saulė blykstelėjo tamsiuose akininių stikluose.— Mes siekiame atlikti veiksmus, naudodami kuo mažiau pastangų. Mūsų šaly viskas automatuota. Bet kokį žmogaus darbą atlieka robotai.

— Oi oi, kaip nesmagu! — šuktelėjo Živilė.— Su kuo tuomet pasikalbėsi valandėlę kitą.

— Kalbom mes laiko neskiriam,— sumurmėjo vyras.— Kiekviena minutė apskaičiuota.

— Oi oi, tai man visai ne prie širdies.

— Širdis — kraują varinėjantis automat, — tarė nepažįstamasis. — Ir tiktai tiek. Kai reikia, mes įstatom metalinę automatinę širdį, kuri puikiausiai veikia. Tačiau negaiškim laiko tušties pokalbiams, nes aš turiu jums vieną labai gerą ir viliojantį pasiūlymą.

— Na kokį? — susidomėjo Ramūnas.

Rūta ir Živilė irgi sukluso.

— Jums reikia kitokių pinigų, kad galėtumėt paragauti ledų ir gaivinaimų gėrimų. Ir tuos pinigus jūs gautumėt, pardavę mums savo keistą skraidantį aparatą, kurį mes padėtumėm miesto Technikos muziejuje, kur renkam eksponatus iš seniausių laikų. Beje, kaip jis vadinasi?

— Aitvaras.

— Aitvaras? Pirmą kartą girdžiu šį žodį. Taigi, turėdami pinigų, jūs pirktumėt, ko tik panorėtumėt. Ne tik ledus ir gėrimus, bet ir milžiniškus obuolius, kriaušes, slyvas, kokius mes užauginam pačiu naujausiu būdu. Yra ir mažesnių vaisių, užaugintų senoviniu būdu. Jie brangesni, nes, daktarų nuomone, visai nekenkia sveikatai. Jums, žinoma, užtektų pinigų ir tokiems. Kelionė raketa į kosmosą, kur aplankytumėt tolimas planetas, brangiai kainuoja, bet pakaktų netgi jai. Trumpai kalbant, patirtumėt daug malonumų ir įspūdžių, viską sunku suminėti. Tad ilgai nesvarstykit ir neabejokit. Mano pasiūlymas tikrai naudingas. Aš jo neatsisakyčiau.

Jis įsiteikiančiai nusišypsojo ir valandėlę vėsinosi pakaušį, mosuodamas skrybėle.

— Parduokim aitvarą, — tarė Rūta. — Man baisiai knieti paragauti ir šio, ir to. Ramūnas tylėjo, suraukęs kakta, o Živilė ėmė labai smarkiai vartyti akis ir klykauti.

— Ne, ne! Aš jums neleidžiu! Aš nenoriu, kad pakliūtumėt į bėdą!

— Tai kaip? — pasiteiravo nepažįstamasis.

— Kol kas neparduosiu, — atsakė Ramūnas.

— Turit laiko apsigalvoti. Jei vis dėlto sumanysit parduoti, prašom susirasti mane.

Jis kyštelėjo Ramūnui kortelę su muziejaus adresu ir pasišalino, ištirpdamas skubančioje minioje.

Jie dar kelias valandas klaidžiojo po didžiulį ūžiantį, klaikaus triukšmo pilną miestą, kol nuovargis galutinai pakirto kojas, o troškulys pasidarė nebepakeliamas, ir tada nutarė grįžti į parką prie aitvaro. Gal dešimt kartų pasiklausę kelio, tą vietą vargais negalais atsekė ir labai apsidžiaugė, kad aitvaras tebeguli ten, kur jie buvo palikę.

Susirado pintinėje bandeles ir butelį su vandeniu. Užkandę ir atsigėrę, vėl atgavo jėgas. Ir sėdėdami ant suoliuko svarstė, ką toliau daryti. Galop Ramūnas nusprendė grįžti namo, jį palaikė ir Živilė, kuri samprotavo:

— Jau geriau man tūnoti tame suplėkusiame sandėliuke kartu su pelėmis ir žiurkėmis, negu toliau stumdytis po šį miestą, kęsti alkį ir troškulį! Sandėliuke

Rūta mane retkarčiais aplanko ir išsiveda pasivaikščioti į pievas, kurių čia nėra. O pievose taip gražu. Ir ežeras netoli, ir karvė ganosi, ir kiškiai miško link nuliuoksi, ir paukščiai skraido, ir gaidys kieme užgieda, mane pralinksmindamas. Na ir kas iš to judančio šaligatvio ir kitų įvairiausių patogumų, kuriuos čia matėm? Tai labai nuobodu. Aš jau pasiilgau namų.

— Ir aš,— prisipažino Rūta.

Bet kaip grįžti? Štai dėl ko jie suko galvas, nieko dora nesumesdami; nepūtė nė menkiausias vėjelis, ir aitvaras nė nekrustelėjo tą tvankią pavakarę. Živilė sakė, kad jiems teks laukti kelias dienas, kol oras pasikeis ir pakils vėjas, pučiantis į namų pusę.

Sunkiai slinko laikas, kai dvi naktis teko praleisti parke po netikru medžiu, kuriame jokie paukščiai nečiulbėjo. Maistas pasibaigė, ir kuo toliau, tuo aršiau kamavo alkis. Laimė, kad parke buvo fontanas su trykstančiu vandeniu, kurį gėrė, kiek tilpo. Pagaliau vienos dienos rytą, kaip ir buvo išpranašavusi Živilė, ėmė kilti vėjas ir vis tolydžio stiprėti.

Vakarop jis pasidarė toks smarkus, kad kėlė aitvarą į orą, plazdendamas ilgąją jo uodegą. Tačiau skristi iš parko buvo kur kas sunkiau, nei skristi nuo kalvos... Ten jokie medžiai netrukdė,— aitvarui įsibėgėti buvo paprasta ir lengva. Ramūnas labai nerimavo, ar jiems pavyks pakilti į orą, ar aitvaras neįstrigs tarp medžių šakų.

Živilė vis ramino:

— Aš žinau vieną burtažodį. Devynis kartus jį tyliai ištarsiu, ir pasiseks. Ruoškis kelionėn. Oi oi, kaip pasiilgau namų!

Galbūt tas Živilės burtažodis tikrai turėjo kokios stebuklingos galios, nes aitvaras, atrištas nuo medžio, švilpte nušvilpė parko alėja pro suoliukus, skulptūras, fontanus, per sprindį jų neužkliudydamas, alėjos gale šovė į orą ir nērė pirmyn, tempdamas iš paskos pintinę su keleiviais.

Skridimas nebuvo malonus, nes vėjas blaškė ir purtė aitvarą, lyg norėdamas jį sudraskyti,— šito Ramūnas labiausiai bijojo, nors stengėsi dėtis ramus. Įsivaizduokit, kas būtų nutikę, jei aitvaras būtų nukritęs ant daugiaaukščio namo stogo, užsikabinęs už fabriko kamino ar atsitrenkęs į dumiantį automobilį... Baisu net pagalvoti! Žinoma, visaip galėjo atsitikti: mat vėjas, artėjant prie namų, kažkodėl pradėjo silpti, ir jie skrido gana žemai, kartais beveik kliudydami aukščiausių pušų ir eglių viršūnes. Bet Živilė nuolat drąsino visus ir, be abejo, saye pačią:

— Aš jaučiu, aš jaučiu, mes tikrai sugrįšim!

Tačiau baimė atlėgo tik tada, kai jie pamatė gerai pažįstamas žaliuojančias kalvas (ant vienos ganėsi tetos karvė) ir artėjantį miestelį su didele kūdra pakrašty, kur ant kelmo sėdėjo paštininkas, ramiai sau meškeriodamas karosus. Jis spoksojo į plūdę ir nė nepastebėjo atlekiančio aitvaro. Užskridus virš kūdros, Ramūnas kišeniniu peiliuku nupjovė virvę, kuria buvo pririštas krepšys su keleiviais prie aitvaro uodegos.

Krepšys nukrito į vandenį prieš pat paraudusią nuo saulės paštininko no-

si,— taip tēškēsi, kad paštininkui iš rankų meškerė iškrito, o pražiota burna vis nepajėgė susičiaupti.

— Štai mes vėl namie, štai mes vėl namie! — linksmai šuktelėjo nuo galvos iki kojų šlapia Živilė, kai Rūta tempė ją į krantą.— Ar nesakiau, kad laimingai sugrįšim? Tik jūs nenorėjot tikėti.

Savaime suprantama, paštininkas tą dieną nebesugavo nė menkiausio karosiu-ko, todėl ėmė bėdamas nudūlino į savo trobą. Ramūnas dairėsi aitvaro, laukdamas, kol jis nukris į pievą, bet vėjas mestelėjo aitvarą aukštyn,— šis kilo ir kilo be paliivos į mėlyną dangų, sparčiai toldamas nuo miestelio, ir netrukus visiškai ištirpo tarp baltų debesų. Jam buvo gaila aitvaro, nors ir labai džiaugėsi sugrįžęs namo.

Jeigu jūs rastumėt tą aitvarą, nukritusį už daugelio kilometrų, būtinai praneškit Ramūnui. Jo adresas: Ramūnas Špokas, Svajonių miestelis, Karosų gatvė. Numerį aš primiršau, bet Ramūną paštininkas gerai pažįsta, tad laišką jam būtinai įteiks.

Šituo galit neabejoti.

TURINYS

- Baisusis plėšikas Aloyzas /3
Nepaprastas atsitikimas /8
Mediniai žaislai /19
Gražioji žuvis /24
Kur ūkia laivai /31
Kumeliukas /37
*Berniukas Dūdutis ir Ledo karalystė /40
*Kelionė aitvaru anapus Didžiojo miško /45

Lankauskas R.

La249

Kelionė aitvaru anapus Didžiojo miško: Apsakymai: Vid. mokykl. amž. / Iliustr. E. Kriaučiūnaitė.— V.: Vyturys, 1987.— 53, [2] p.: iliustr.

Apsakymų rinkinį sudaro anksčiau spausdinti apsakymai ir du nauji kūrėliai. Apsakymams „Baisiusis plėšikas Aloyzas“ ir „Nepaprastas atsitikimas“ būdinga humoristinė intonacija, komiskas personažų poelgių vaizdavimas. Kiti apsakymai pasižymi lyriška gaida ir poetiška nuotaika. Juose pasakojama apie vaiko susidūrimą su aplinkiniu pasauliu, jo didėjančią patirtį ir realybės išgyvenimą.

L $\frac{4803390201-054}{M856(08)-87}$ 91-87

BBK 84L7-44

L2

VIDUTINIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

Ромуальдас Ланкаускас. ПОЛЁТ ВОЗДУШНОГО ЗМЕЯ. Рассказы. На литовском языке. Иллюстрировала Эльвира Крячюнайте. Для среднего школьного возраста. Издательство «Витурис», 232600, Вильнюс, Альгирдо 31

Romualdas Lankauskas. KELIONĖ AITVARU ANAPUS DIDŽIOJO MIŠKO. Apsakymai. Redaktorė R. Vidūnienė. Meninė redaktorė L. Tulytė. Techninė redaktorė O. I. Martinkėnaitė. Korektorė R. Andrašiūnaitė

IB Nr. 620

Duota rinkti 86.12.23. Pasirašyta spaudai 87.05.25. LV 12086. Leidinio Nr. 332. Formatas 70×90¹/₁₆. Popierius ofsetinis Nr. 1. Garnitūra „Tip Taims“, 10 punktu. Ofsetinė spauda. Fotorinkimas. 4,1 sąl. sp. l. 16,99 sąl. spalv. atsp. 4,32 apsk. leid. l. Tiražas 30 000 (kietais viršeliais 5 700) egz. Užsakymas 51. Kaina 40 kp. Kaina kietais viršeliais 75 kp.

Leidykla „Vyturys“, 232600, Vilnius, Algirdo 31
Spaudė K. Poželos spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10